

Niko Kuusela

POP-JAZZ-ORNAMENTOINNIN TOUHUKAS MAAILMA

Opas pop-jazz-lauluornamentoinnin itsenäiseen harjoitteluun

POP-JAZZ-ORNAMENTOINNIN TOUHUKAS MAAILMA

Opas pop-jazz-lauluornamentoinnin itsenäiseen harjoitteluun

Niko Kuusela
Opinnäytetyö
Kevät 2021
Musiikin tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu

Musiikin tutkinto-ohjelma, musiikkipedagogin suuntautumisvaihtoehto, pop-jazzmusiikki

Tekijä: Niko Kuusela

Opinnäytetyön nimi: Pop-jazz-ornamentoinnin touhukas maailma – Opas pop-jazz-lauluornamentoinnin itsenäiseen harjoitteluun

Työn ohjaaja: Jaana Sariola

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2021

Sivumäärä: 51

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli luoda monipuolinen opas pop-jazz-lauluornamentoinnista kiinnostuneille. Valitsin opinnäytetyöni aiheen, koska olen kokenut ornamentoinnin haasteelliseksi jo pidemmän aikaa ja halusin kehittää omaa ammatillista osaamistani. Aihe oli kiinnostava myös siksi, koska suomenkielistä oppimateriaalia ornamentoinnin harjoitteluun oli vähäisesti, enkä löytänyt aiheeseen liittyviä valmiita opinnäytetöitä. Tavoitteenani oli avata ornamentoinnin historiaa ja ottaa selville eri oppimismallien ja -metodien käsitystä aiheesta. Halusin koota myös ohjeita ornamentoinnin harjoitteluun sekä kattavan kokoelman erilaisia korukuvioita samalla niitä analysoiden. Etenkin kuvioiden kokoamisen koin erittäin tarpeelliseksi, koska en löytänyt aiempia kokoelmia.

Toteutin opinnäytetyöni laadullisena sekä soveltavana tutkimuksena. Loin itse ornamentointikoelman kuvien nuottikuvat sekä harjoitteluosion sisällön. Aineisto koostuu myös yhdestä haastattelusta sekä kirjallisista lähteistä.

Tutkielman myötä sain lisää tietoa pop-jazz-lauluornamentoinnin historiasta ja ornamentointien sisällöstä sekä sain selvyyttä kahden eri oppimismallin ja -metodin näkemyksistä kyseisestä tekniikasta. Analysoidessani ornamentointeja kävivät ilmi yleisimmät korukuvioissa käytetyt asteikot ja tavat kuvioiden rytmitykseen. Huomioin tutkielmassani sen, että afroamerikkalaisen lauluperinteen ja katolisen kirkkolaulun vaikutukset ornamenttien rytmityksiin ja melodioihin ovat kiistattomat. Yleisimmät skaalat olivat duuri, duuripentatoninen, molli sekä mollipentatoninen. Rytmieissä käytettiin yleisesti 16-osa- ja 32-osanuotteja sekä erilaisia trioleja. Sain myös jäsennettyä lauluornamentoinnin oppimiseen ja opetukseen käytettyjä keinoja.

Asiasanat: Ornamentointi, korukuvio, lauluopas, opas

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Music, Option of Music Pedagogue, pop & jazz

Author: Niko Kuusela

Title of thesis: The Busy World of Pop/Jazz Ornamentation – A Guide for Studying Pop/Jazz Vocal Ornamentation Independently

Supervisor: Jaana Sariola

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2021

Number of pages: 51

The purpose of this thesis was to create a little guide book for those who are interested in pop/jazz ornamentation. The subject was chosen because the thesis author have had difficulties in his own ornamentation techniques for quite a long time. He also wanted to improve his own professionalism. The subject was also interesting because there was hardly any complete theses in Finnish, and the Finnish learning material for ornamentation was very few and far between. The aim was to open up the history of ornamenting and find out the opinions of different learning models and methods. The aim was also to gather helping instructions for ornamenting practices and an inclusive selection of different ornamentations. Further the ornamentations were to be analysed. This selectioning and analysing was found very necessary since one could not find any previous ornament selections.

This thesis was a qualitative and an applied research. The notations of the ornamentation selection as well as the exercising part were created specially for this thesis. The material consists also from an interview and literary resources.

The thesis author recieved more information about the history of pop/jazz vocal ornamentation and from the content of ornamentations. Some clarity in the views of two differend learning models and methods about ornamentation was found. The most common scales and rhythms in different melismas were found out after analysing them. The influences of African American vocal traditions and Catholic singing in the rhythms and scales used in melismas are indisputable. The most common scales are major scale, major pentatonic, minor scale and minor pentatonic. 16th and 32nd notes were most used as well as different triplets. A collection of ways of learning ornamentation used in practicing and teaching was also managed to be organised.

Keywords: Ornamentation, vocal run, vocal guide, guide

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	POP-JAZZ-LAULUN ORNAMENTOINNIN VAIHEITA	8
2.1	Gregoriaaninen laulu ja blues	8
2.2	Gospel ja R&B	9
2.3	Soul ja pop	10
3	ORNAMENTOINTI ERI OPPIMISMETODIEN MUKAAN	12
3.1	Ornamentoinnin merkitys	12
3.2	Complete Vocal Technique (CVT)	13
3.3	Estill Voice Training (EVT)	14
4	ORNAMENTOINTIEN ANALYSOINNIT	16
4.1	Pop	16
4.2	R&B	26
4.3	Soul	30
5	ORNAMENTOINNIN HARJOITTELU	37
5.1	Vibratot	37
5.1.1	Kurkunpäävibrato	38
5.1.2	Vasaravibrato	39
5.2	Nopeuden säätely	41
5.3	Mielikuvat	41
5.3.1	Lisätty liike	41
5.3.2	Muut	42
5.4	Korun paloittelu	43
6	POHDINTA	45
	LÄHTEET	49

1 JOHDANTO

Päätin tehdä opinnäytetyökseni ohjeistavan oppaan pop-jazz-laulussa esiintyviin ornamentointeihin. Ornamentoinnit tunnetaan myös korukuviolina, juoksutuksina ja etenkin klassisen musiikin puolella melismoina. Päädyin aiheeseen, koska olen itse aiemmin kokenut tarvitsevani apua ornamentointien harjoittelussa. Halusin perehtyä aiheeseen ja aloin harjoittelemaan erilaisia korukuviota itsenäisesti. Tietoa etsiessäni huomasin, ettei aukikirjoitettuja ornamentointeja tai edes oppaita pop-jazz-ornamentointiin löydy suomeksi.

Opinnäytetyön tarkoituksena on antaa ohjeita ja vinkkejä ornamentointien harjoittelua varten kaiken tasoille laulua harrastaville sekä laulua ammatikseen opiskeleville. Tavoitteenani on avata tässä tutkielmassani ornamentoinnin historiaa, sen käyttöä eri genreissä ja sen itsenäistä harjoittelua. Opinnäytetyössäni olen etsinyt tietoa pop-jazz-lauluornamentoinnin syntyhistoriasta ja sen vaikuttamista länsimaisen kevyen laulumusiikin kehittymiseen.

Nuottikuvat ovat auttaneet minua monesti oppimaan vaikeita melodioita tai pieniä värssyjä. Tähän oppaaseen olen kirjoittanut auki monia erilaisia korukuviota, joita kuulee nykypäivän amerikkalaislaulajien tulkinnoissa. Tahdoin koota kattavan kokoelman erilaisia juoksutuksia, jotta laulajakollegani saisivat paljon materiaalia omaa harjoittelua varten.

Tahdon avata tutkielmallani pop-jazz-ornamentointiin liittyviä asioita, kuten yleisimmät korukuvioiden käytetyt asteikot, soinnutuksien liittyminen korukuvioiden keksimiseen ja niiden rytmikkaa. Olen kirjoittanut auki monien amerikkalaisten artistien käyttämiä juoksutuksia auki samalla analysoiden edellä mainittuja seikkoja. Halusin rajata artistit nykypäivänä vaikuttaviin amerikkalaisiin artisteihin, koska luulen niistä olevan eniten hyötyä kanssalaulajilleni.

Olen tutkielmassani myös tutkinut korukuvioiden tuottamista ja tekemistä eri opetusmetodien kautta. Minulla itselläni on kokemusta vain Complete Vocal Techniquen (CVT) opeista, mutta minua kiinnosti myös ottaa selville, miten muut opetusmenetelmät lähestyvät aihetta. Olen myös kirjannut ylös sellaisia omia keinojani ja vinkkejäni, jotka olen omassa harjoittelussani pitänyt hyödyllisinä ja jotka ovat edistäneet omaa harjoittelua. Joitakin näitä harjoitteita varten olen luonut pari nuottikuvaa visuaalisia oppijoita varten.

Nykypäivänä amerikkalainen popmusiikki on monille suomalaisille erittäin tuttu musiikin alue. Monet amerikkalaiset poplaulajat käyttävät tehostekeinoina omassa musiikissaan erilaisia ornamientoiteja, paljon enemmän kuin suomalaisessa popmusiikissa yleensä. Olen laulajaystäväieni kanssa keskustellessa huomannut heidänkin tuskailevan ornamentointien kanssa. Pysin siihen, että tästä oppaasta olisi hyötyä myös mahdollisimman monelle kollegalleni.

2 POP-JAZZ-LAULUN ORNAMENTOINNIN VAIHEITA

Pop-jazz-lauluornamentoinnilla on pitkä musiikillinen historia. Nykypäivän popissa esiintyvät ornamentoinnit ovat saaneet vaikutteensa sekä viime vuosisatojen aikana Amerikassa vaikuttaneesta afroamerikkalaisesta lauluperinteestä että myös kirkkomusiikin puolelta gregoriaanisesta laulusta. Pop-jazz-lauluornamentoinnin kehitykseen ovat siten vaikuttaneet voimakkaasti myös blues, soul, jazz, gospel ja R&B, joita käsittelem seuraavaksi.

2.1 Gregoriaaninen laulu ja blues

Pop-jazz-lauluornamentoinnin länsimaiset juuret ovat gregoriaanisessa kirkkolaulussa. Gregoriaanista laulua kehitettiin 500–600-luvuilla katolisen kirkon liturgiseksi musiikiksi. Se on saanut nimesä silloin hallinneen Pyhän Gregorius I:n mukaan. 800–900-lukujen aikana silloinen gregoriaaninen ja gallialainen laulu sulautuivat yhteen, jonka seurauksena syntyi nykyään tunnettu gregoriaaninen laulutyyli. (Encyclopedia Britannica 2021a.)

Gregoriaanisen laulun ornamentointi juontaa katolisen kirkon messujen lauluosioihin. Eri messujen osille kehitettiin omat lauluosionsa. Laulutyyli vaihteli neumaattisesta tyylistä, jossa yhden tavun aikana lauletaan yhdestä neljään säveltä, melismaattiseen tyyliin, jossa yhdelle tavulle voidaan laulaa rajattomasti säveliä. Messun osien laulut saattoivat muuntua sen mukaan, oliko käsillä jokin juhlapyhä tai merkittävämpi ajankohta. Melismaattisen tyylin käyttö kehittyi seuraavina vuositoina, sillä 1200-luvulle tultaessa messun ehtoollisosan laulumusiikki olikin jo melko melismaattista. (Encyclopedia Britannica 2021a.)

Pop-jazz-lauluornamentoinnin toiset juuret juontavat afroamerikkalaiseen musiikkiperinteeseen ja ennen kaikkea bluesiin. Bluesiin ovat vaikuttaneet afroamerikkalaiset lauluperinteet. Blues syntyi 1860-luvulla eteläisissä Yhdysvalloissa ja se on saanut alkunsa afroamerikkalaisten orjien tavoista laulaa ja tehdä musiikkia. Musiikillisia vaikutteita blues on saanut muun muassa afroamerikkalaisista spirituaaleista, kielisoitinmusiikista sekä pelloilla lauletuista huudahduksista (field holler). (Pearley 2018.) Myös työlaulut ovat olleet suuressa osassa bluesin syntyä. Työlaulujen perintönä on call-and-response-tyylinen laulutekniikka, jossa päälaulaja laulaa fraasin, jonka jälkeen muut

laulajat toistavat saman fraasin. (BBC 2021a.) Tällaista call-and-response-tekniikkaa kuulee myös erilaisissa ornamenteissa.

Bluesissa laulujen aiheet käsittelevät usein mustien orjien kohtaamaa epäoikeudenmukaisuutta, toivottomuutta ja toivoa paremmasta elämästä. Lauluilmaisuus on usein raakaa ja ylitsepursuavan täynnä erilaisia tunteita. (BBC 2021b.) Afroamerikkalaisen spirituaalimusiikin melismaattiset vaikutteet sekä call-and-response-tekniikka vaikuttavat tulkintaan; laulumelodiaa varioidaan ja sitä muunnellaan omannäköiseksi ja -kuuloiseksi. Melodiaa koristellaan erilaisin korukuvioin ilmaisemaan laulajan kokemaa sisäistä tunnetta.

2.2 Gospel ja R&B

Afroamerikkalainen gospel on toinen hengellinen musiikkityyli, jolla on ollut suuri merkitys ornamentoinnin kehityksessä. Vankasti afroamerikkalaiseen kulttuuriin pohjautuva gospelin haara on saanut vaikutteita bluesista ja afroamerikkalaisista laulutekniikoista, kuten afroamerikkalaisista spirituaaleista (Gorlinski 2021). Afroamerikkalaiset spirituaalit syntyivät mustien amerikkalaisten tarpeesta ilmaista tunteensa ja ajatuksensa orjuudesta ja siihen liittyvistä aiheista. Afroamerikkalainen spirituaali on sulautuma afrikkalaisia laulutekniikoita sekä kristittyjä virsilaulua. (Greenidge 2021.)

1890-luvulta afroamerikkalainen gospel muuttui enemmän synkopoiduksi, koska mustat ottivat enemmän vastuuta musiikin kirjoittamisesta (Gorlinski 2021). Afrikkalais-amerikkalaisen kirkon alkuaikoina oli yleistä, että yksi seurakunnan jäsenistä toisti yhden tekstin osion resitoiden, jonka jälkeen muu seurakunta toisti sen, mutta jokainen omalla tavallaan (Katzif 2007). Tällainen call-and-response-tekniikka, improvisointi sekä erityisen ilmaisuvoimainen ja melismaattinen laulaminen olivat kyseisenä aikakautena yleisiä kyseisessä musiikkityylissä (Gorlinski 2021).

R&B, eli rhythm and blues, on Amerikassa 1940-luvun lopulla muodostunut musiikkityyli. Se on imenyt vaikutteita bluesista, jazzista sekä gospelista. Perinteisen R&B:n ”kulta-aikaa” olivat 1950- ja 1960-luvut. (Nero 2018.) R&B-lauluissa värikkäät ja moniulotteiset soinnutukset yhdistyvät tyypilliseen bluesista tuttuun synkopointiin, jotta laulajan ja laulun sanoituksissa olevat tunteet tulevat paremmin esille. Näiden R&B:n alkuaikojen kenties tunnetuimpia laulajia ovat James Brown ja Ray Charles. (New World Encyclopedia 2021.)

1980-luvulla muodostui nykyaikainen R&B, joka sisältää vaikutteita soulista, funkista, hip hopista sekä popista. Nyky-R&B:n lauluosioissa suositaan pehmeää sekä runsasta ja kukoistavaa äänenkäyttöä. (New World Encyclopedia 2021.) Runsa lauluornamentointi on erittäin suosittua.

Tästä monen genren fuusiosta johtuen R&B on nykyisin käsitteenä erittäin laaja. Sitä voidaan käyttää määrittämään suurinta osaa urbaania afroamerikkalaista laulumusiikkia. (Nero 2018.) Tunnetuimpia nyky-R&B:n laulajia ovat Michael Jackson, Alicia Keys, Whitney Houston sekä Mariah Carey.

2.3 Soul ja pop

Soul-musiikki syntyi 1950-luvun Yhdysvalloissa, kun gospel ja R&B yhdistyivät. Tämän fuusion takana olivat Ray Charles kappaleellaan I Got A Woman (1954) sekä Sam Cooke kappaleella You Send Me (1957). (Wilson 2018.) Soul siis yhdisti gospelin sielukkuuden R&B:n nopeampaan tempoon sekä sen blues- ja jazz-vaikutteisiin.

Laulujen teemat muuttuivat hieman gospelin ja R&B:n teemoista. Teemoiksi nousivat yhä enemmän rakkaus ja ihmissuhteet, mutta bluesin vaikutteesta vakavammat aiheet, kuten rasismi ja suru, pitivät pintansa. (EnglishClub 2021.) Myös aiemmin mainitut call-and-response-tekniikka, improvisointi sekä yltiömäinen tunteikkuus vaikuttivat ja vaikuttavat soul-laulun frasiologiaan (Paese 2021). Näiden tekijöiden vuoksi myös soul-laulussa ornamentointi on yleistä. Tunnettuja soul-laulajia ovat esimerkiksi Aretha Franklin, James Brown ja Little Richard.

Pop, eli populaarimusiikki, on vielä monimuotoisempi käsite kuin R&B. Pop terminä tarkoittaa mitä tahansa kaupallista musiikkia, joka on suunnattu suurelle yleisölle (Encyclopedia Britannica 2021b). Popmusiikin alun voi liittää 1950-luvun alkuun, kun Elvis Presley julkaisi singlen That's All Right vuonna 1954. Kappaleessa kantrimusiikki ja R&B yhdistyivät muodostaen rock and roll -tyylin. (Oxford University Press 2021.)

Popmusiikki tai pop-tyylinen laulaminen ei siis tarkoita yhtä tiettyä tyyliä. Pop käsitteenä on sen olemassaolon historian ajan muuttunut ja muuntunut sen mukaan, mikä musiikkigenre on ollut milloinkin suosittua. Viimeisen 20 vuoden sisälläkin pop on mielestäni kokenut suuria muutoksia. Siinä

on ollut vaikutteita esimerkiksi rockista, punkista, R&B:stä, elektronisesta tanssimusiikista, hip hopista ja rap-musiikista. Tämän laajan skaalan takia myös äänenkäytölliset preferenssit ovat omien havaintojeni mukaan muuttuneet ajan ja pinnalla olleen genren mukaisesti.

Popmusiikissa lauluornamentointi nousi valtavirtaan vasta 1990-luvun alussa Whitney Houstonin siivittämänä. Nousun taustalla oli Houstonin tähdittämä elokuva *The Bodyguard* sekä elokuvassa esiintyvä versio kappaleesta *I Will Always Love You* (1992). (Everitt 2012.) Myös toisen tunnetun artistin Mariah Careyn kappaleella *Vision of Love* oli suuri vaikutus lauluornamentoinnin suosion lisääntymiseen (Frere-Jones 2012).

Lauluornamentointi on mielestäni pysynyt enemmän tai vähemmän suosiossa popmusiikissa. Viime vuosikymmenien kenties vaikuttavimpia pop-ornamentoijia ovat Celiné Dion, Mariah Carey, Christina Aguilera sekä Ariana Grande. Nykypäivän suuria artisteja, jotka käyttävät tätä tekniikkaa, ovat esimerkiksi Justin Bieber, Jason Derulo ja Amy Winehouse.

3 ORNAMENTOINTI ERI OPPIMISMETODIEN MUKAAN

Olen päätenyt tarkastelemaan ornamentointia kahden oppimismallin kautta. Tämä johtuu siitä, että nämä kaksi mallia, Complete Vocal Technique ja Estill Voice Model, ovat yleisemmin tunnettuja ja tunnustettuja. Siksi tiedonhaku ja sen analysointi oli helppoa ja hallittua. Tämän mittakaavan oppimismalleja ei löytynyt useampia, vaan ohjeistuksia ornamentoinnin opetteluun tuntuivat antavan vain yksittäiset opettajat.

3.1 Ornamentoinnin merkitys

Yksinkertaisimmillaan ornamentointi tarkoittaa koristelua (Merriam-Webster 2021). Sillä on pitkät juuret aina gregoriaaniseen lauluun ja intialaiseen klassiseen musiikkityyliin, ragaan, joista se on kulkeutunut eteenpäin gospeliin ja nykyiseen popmusiikkiin asti (Everitt 2012).

Kuten olen aiemmin maininnut, koristelun suosio popmusiikissa lähti nousuun Whitney Houstonin julkaistessa The Bodyguard -elokuvan soundtrackilta löytyvän kappaleen I Will Always Love You vuonna 1992 (Everitt 2012). Monet nykyajan suurista artisteista, kuten esimerkiksi Beyoncé, saivat vaikutteita omaan lauluunsa kappaleessa käytetyistä korukuvioista (Frere-Jones 2006). Ornamentoinnin nousulla valtavirtamusiiikkiin on ollut siis suuri vaikutus lukemattomien artistien ilmaisuun ja tyyliin.

Perimmäinen tarkoitus on lauluornamentoinnissa pysynyt samana läpi historian: melodialinjaa halutaan koristella ja siihen halutaan tuoda jotain omaa. Laulajan sisäistä tai testissä olevaa tunnetta halutaan ornamenttien avulla korostaa ja tuoda niille painoarvoa. Koristelun merkitys etenkin gospelmusiikissa on ollut valtaisa. (Katzif 2007.) Nykyajan pop-ornamentoinnin gospeljuuret kuuluvat ja näkyvät selkeästi etenkin sen synnyinseuduilla, Yhdysvalloissa. Siellä American Idol -laulukilpailussa kilpailijoita on jopa kielletty esittämästä Houstonin I Will Always Love You -kappaletta sen liiallisen esittämisen takia. Korukuviovillitys on näkynyt myös nuorten amerikkalaisten lauluharrastajien halussa opetella ornamentointitekniikkaa. (Everitt 2012.)

Vaikka laulun vaivaton koristelu vaatii tekijältä paljon teknistä taitoa monet ovat yliömäistä ornamentointia vastaan. Monet läheiset muusikkoystäväni inhoavat jopa pienten juoksutusten käyttöä,

mutta ymmärrän myös heidän näkökantaansa. Monien heidän mielestään laulu ei kenties tarvitse koruja tai he eivät vain itse ole tottuneet käyttämään niitä omassa tulkinnassaan.

Monet muutkin ovat varmasti samaa mieltä. Jotkin ovat sitä mieltä, että hurjat ornamentointitaidot tekevät jo itsessään laulajasta hyvän ja että sävelpuhtauteen, sanoihin ja säveliin ei tarvitse enää kiinnittää huomiota (Jones 2007). Tämänkin näkökulman ymmärrän, koska kaikki nämä taidot kuuluvat erottamattomasti hyvien laulutekniikoiden ytimeen.

Omasta mielestäni lauluornamentoinnissa maltti on valttia. Toki osaan myös nauttia suurista ja monimutkaisista korukuvioista, jotka tuovat lauluun ja laulajan ilmaisuun lisää sisältöä, mutta liika on liikaa. Oversinging, eli suomeksi ajateltuna kenties ”ylilaulaminen” tai ”liikalaulaminen”, on hyvä termi kuvastamaan tällaista liiallista äänenkäyttöä. Oversinging tarkoittaa laulamista liialla vaivannäöllä tai koristelulla (YourDictionary 2021). Maltilla lauluun luodut ja lisätyt korukuviot korostavat tekstiä ja tekstissä ilmeneviä tunteita, mutta näin vertauskuvia käyttäen liika mausteiden käyttäminen voi pilata ruoan kuin ruoan.

3.2 Complete Vocal Technique (CVT)

Complete Vocal Technique, eli CVT, on laulamisen opetus- ja oppimismetodi. CVT:n peruseriaatteina ovat tuki, tarvittava twang sekä leuan ja huulien rentous. Metodien keskiöön kuuluvat myös käsitys neljästä ”moodista” (neutral, curbing, overdrive ja edge) sekä äänenvärit ja erilaiset efektit. (Complete Vocal Institute 2021a.)

Complete Vocal Techniquen mukaan ornamentointi on laulamisen koristelua. CVT:ssä käytetään ornamentoinnista myös muita nimityksiä, kuten nopea fraseeraus, nuottijuoksutus, tai myös klassisen musiikin puolelta tutut koloratuuri ja melisma. (Complete Vocal Institute 2021b.)

Ornamentointi tapahtuu CVT:n mukaan ääntöväylän eri tasojen yhteistyönä (Complete Vocal Institute 2021b). Ääntöväylän eri tasoja ovat metodin mukaan äänihuulet (taso yksi), valeäänihuulet (taso kaksi), kannurustot, kurkunkansi ja nelikulmaiset kalvot (taso kolme), nielu ja nielun takaseinämä (taso neljä), pehmeä kitalaki, uvula, kielen takaosa ja kurkun takaseinämä (taso viisi) ja loppu

ääntöväylä (taso kuusi) (Complete Vocal Institute 2019a). Ääntöväylän taso yksi eli äänihuulet tuottavat metodin mukaan soivan sävelen ja muut tasot tuottavat juoksutuksiin tarvittavan ”gridin” (Complete Vocal Institute 2019b).

Grid on CVT:n mukaan kontrolloitu laulun alla oleva sisäinen pulssi tai rytmi, joka on ornamentoinnin tukeva perusta. Sitä voi lisätä nuotteihin saadakseen aikaan juoksutuksen. (Complete Vocal Institute 2019c.) Metodin mukaan ornamentointiin tarvittavan gridin voi saavuttaa harjoittelemalla kahdella tavalla: kurkunpäävibraton tai vasaravibraton avulla (Complete Vocal Institute 2019b).

Näiden lisäksi metodissa painotetaan sitä, että laulajan täytyy tietää, mitä säveliä aikoo käyttää juoksutuksissaan. Ilman tietoa juoksutuksesta voi tulla helposti hämärä ja samea sekä se saattaa olla rytmisesti epäselvä. (Complete Vocal Institute 2021b.)

Metodissa siis ornamentointitekniikan keskiössä ovat melodian sävelten tunteminen, pulssimainen grid, sekä kurkunpään eri osien ja äänihuulten yhteistyö. Eri osien merkitystä ei ole eritelty, vaan on mainittu eri osilla olevan jokin merkitys ornamentoinnin tuottamiseen. Mielestäni selitys on melko ontuva ja sekava, mutta omalla tavallaan ymmärrettävä, koska CVT:n mukaan hyvän harjoittelun apuvälineen, vibraton syntyperääkään ei tarkkaan tiedetä.

3.3 Estill Voice Training (EVT)

Estill Voice Training, eli EVT, on Jo Estillin vuonna 1988 kehittänyt äänenkäytön malli. Mallin keskiöön kuuluvat käsitykset erilaisista äänenlaaduista, kuten esimerkiksi belting, twang ja sob. (Estill Voice International 2021.) EVT:ssä kokemuksiini mukaan tärkeä piirre on myös kurkunpään eri osien tunnistaminen ja niiden liikkeiden harjoittaminen yhdessä ja erikseen.

Estill Voice Training käsitetään enemmän äänenkäytön malliksi, kuin varsinaiseksi metodiksi. Tämä johtuu siitä, että jokainen Estill-opettaja mukauttaa mallia omien näkemystensä ja mieltymystensä mukaisesti. EVT:llä ei ole mitään suoraa vastausta ornamentointiin, vaan se pyrkii vaikuttamaan niihin äänenkäytännöllisiin asioihin, jotka liittyvät ornamentoinnin luomiseen. (Annola 2021.)

Kuten CVT:ssä myös EVT:ssä painotetaan korukuviossa olevien sävelten tiedostamista, ja niiden tuottamista selkeästi. Äänenkäytön malli painottaa äänihuulimassan pysymistä samankaltaisena,

eli pyritään välttämään tahattomien ”breikkien” (vocal break) synty. Äänihuulimassan nopeat muutokset, eli breikkien synty on kuitenkin hyväksyttävä, jos tyyli tai kappale sitä vaatii. (Annola 2021.)

Estill Voice Trainingissa kilpiruston kallistaminen (thyroid tilt) edesauttaa korkeiden äänten syntymistä, sekä pehmentää ja helpottaa liikkumista sävelkorkeudelta toiselle. Kilpiruston kallistamisen katsotaan auttavan äänihuulten venymistä, mikä helpottaa ornamentointia. (Annola 2021.) Olen itse kokenut kilpiruston kallistamisen erittäin hyödyllisenä apukeinona omassa harjoittelutyössäni. Omassa harjoittelussani olen löytänyt oivan tekniikan kilpiruston kallistamiseen keskittymällä itkun tunteeseen ja kuinka se tuntuu kurkunpäässä.

Näiden lisäksi EVT:n osa-alueista twang-ilmiö ja kielen takaosan korkea asento voivat edesauttaa ornamentoinnin harjoittelua. Twang-ilmiötä hallitaan aryepiglottisella sulkijalihaksella. Ilmiö vakauttaa äänihuulten värähtelyä, sekä helpottaa korkeimpien äänten tuottamista. Kielen takaosan korkea asento auttaa puolestaan kurkunpään vapaata liikkumista ja sulavoittaa sävelkorkeuksien välistä liikehdintää kilpiruston kallistamisen tapaan. (Annola 2021.)

Estill Voice Trainingin luonteen mukaisesti myös ornamentointiin liittyvät ohjeistukset ovat tapauskohtaisia. Tärkeitä asioita ornamentoidessa ovat ääntöväylän koon ja muodon mukautuminen sävelkorkeuksien mukaan. Myös äänen kvaliteettiin on hyvä kiinnittää huomiota. ” – ornamentoinnin syntymiselle yleisesti olennaisia asioita ovat sopiva ääntöbalanssi suhteessa äänihuulivärähtelyyn, eli ilman annetaan mukautua vallitsevaan äänihuulimassaan; äänihuulten venyminen kilpirustoa kallistamalla (Thyroid Tilt); ääntöväylän sopeuttaminen sävelkorkeuteen ja äänikvaliteettiin; kurkunpään ja ääntöväylän hienomotorisen lihastoiminnan vakauttaminen pää/niska-ankkuroinnilla (Head/Neck Anchoring).” (Annola 2021.)

4 ORNAMENTOINTIEN ANALYSOINNIT

Opinnäytetyötäni varten olen koonnut ja kirjoittanut auki 30 kappaleesta osia, joissa käytetään enemmän tai vähemmän ornamentointia. Kaikki kappaleet ovat englanninkielisiltä artisteilta, monista eri genreistä. Koitin jaotella kappaleet omiin kategorioihinsa, mutta täytyy muistaa, että moni alla oleva laulu voi kuulua moneen eri genreen.

Analysoin jokaisen ornamentoinnin rytmitystä, ornamentoinnin suhdetta taustalla olevaan sointuun ja käytettyjä säveliä ja asteikkoja. Olen järjestänyt ornamentoinnit aakkosjärjestykseen kappaleen nimen mukaan. Kappaleen nimen jälkeen sulussa on kappaleen osio, josta ornamentointi löytyy, sekä kappaleen kohta minuutteina ja sekunteina.

4.1 Pop

The image shows two staves of musical notation in treble clef. The first staff contains the melody for the lyrics "We'll start it at mid - night go 'til the sun - rise don't have to save". Above the notes are chords: D7, Gm7, and C7. The second staff contains the melody for the lyrics "time but who's count-ing the time when we got it for life?". Above the notes are chords: Fmaj7 and Dm7. Both staves feature several triplet markings (indicated by a '3' over a group of three notes) and some notes are marked with a '7' (likely indicating a seventh chord or a specific rhythmic value).

KUVA 1. 34+35 – Ariana Grande, kohta (C-osa, 2.01)

Kuvan 1 Ariana Granden kappaleen 34+35 C-osassa olevat korukuviot koostuvat samanlaisesta rytmisestä ideasta. Niissä käytetään kolmimuunteisia kahdeksasosia, jotka ovat kirjoitettuna sidotuiksi ja yksittäisiksi kuudestoistaosatriolinuoteiksi, sekä yksittäisistä kahdeksasosista. Kaikissa koruissa käytetään F-duuriasteikkoon kuuluvia säveliä.

Toisessa tahdissa olevassa ensimmäisessä korukuviossa lähdetään liikkeelle F-säveleltä, joka on taustalla soivan Gm7-sointuun suhteutettuna soinnun seiska. F-sävelen jälkeen liikutaan F-duuriasteikkoa alaspäin, kunnes päädytään A:lle, joka on Gm7-soinnun lisäsävel, suuri 9.

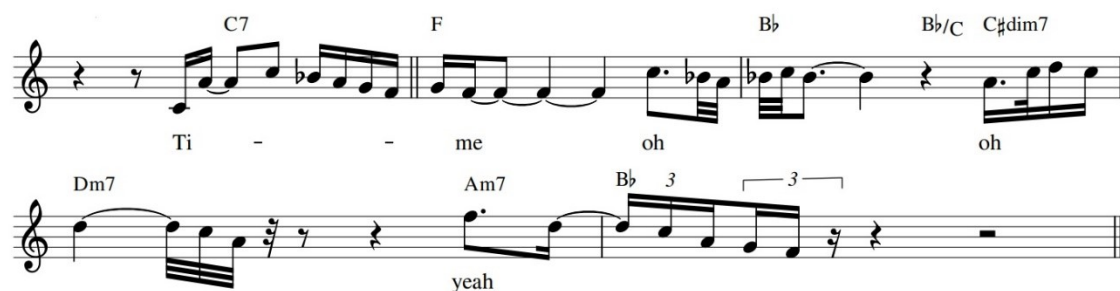
Kolmannessa tahdissa oleva toinen korukuvio lähtee A:lla, joka on C7-sointuun suhteutettuna suuri 6. Siitä liikutaan edellisen juoksutuksen tapaan alaspäin aina D-säveleen asti, joka on taas kyseiseen sointuun suhteutettuna suuri 9. Viimeisessä korukuviossa lähdetään samasta A:sta, joka on Fmaj7-soinnun terssi. Alaspäin suuntautuva samanlainen liike päättyy C:hen, joka on Fmaj7:n kvintti.

KUVA 2. *Ain't No Other Man* – Christina Aguilera (intro, 0.07)

Kuvan 2 Christina Aguileran tunnistettavassa juoksutuksessa lähdetään C9-soinnun ykköseltä. Pitkän kuvion aikana käytetään pääasiassa 16- ja 32-osanuotteja pienin 32-osatrioli-höystein. Korukuvio tapahtuu fermaatin aikana, joten tiukkaa tempoa tai pulssia ei ole.

Koko kuvio tapahtuu C9-soinnun soidessa. Kuvion alkuosa aina toisen tahdin puoleenväliin asti koostuu F-mollipentatonisen asteikon sävelistä. Taustan sointuun suhteutettuna käytetään siis soinnun lisäsäveliä 7 (Bb), #9 (Eb), 11 (F) ja #5 (Ab). Toisen tahdin puolenvälin alaspäin suuntautuvassa osassa käytetään F-fryygistä asteikkoa aina Ab-sävelelle, josta pienen kromaattisen askelluksen jälkeen päädytään Ab:lle, joka on F-molliasteikon terssi ja C9-soinnun #5.

KUVA 3. *Always Be My Baby* – Mariah Carey (kolmas B-osa, 3.05)

Kuvan 3 *Always Be My Baby* -kappaleen kolmannen kertosäkeen taitteessa korukuviot koostuvat erilaisista rytmisistä elementeistä. Kuvioissa käytetään 16- sekä 32-osanuotteja joitakin säveliä venyttäen. Korukuvioissa käytetään F-duuriasteikkoa sekä F-duuripentatonista asteikkoa.

Time-sanalla oleva koru käyttää F-duuriasteikon säveliä merkaten samalla C7-soinnun dominant-titehoa käyttämällä C-sävelen lisäksi Bb:tä. Tätä seuraavassa korussa merkataan Bb-sointua käyttäen pohjasävelen ympärillä olevia säveliä. Kolmannen tahdin lopussa alkavassa ornamentoinnissa viipyillään Dm7-soinnun ykkösellä, ennen kuin päätetään kyseinen ornamentti alaspäin suuntautuvalla liikkeellä. Lopun juoksutuksessa lähdetään F:ltä, eli Am7-soinnun b6-säveleltä, tullen F-duuripentatonisella aina F:lle asti eli Bb-soinnun kvintille.

KUVA 4. *Beautiful* – Christina Aguilera (C-osa, 2.27)

Kuvan 4 Christina Aguileran toisessa ornamentointipöiminnassa käytetään monipuolisesti erilaisia rytmisiä elementtejä. Ornamentoinneissa on hyödynnetty paljon 16- ja 32-osarytmiikkaa, 32-osatrioleja sekä pieniä "niekkuja" (tahti 3 ja 4). Eb-duuripentatoninen asteikon käyttö on huomattavaa kahdessa ensimmäisessä tahdissa, mutta loppuosiossa käytetään D#(Eb)-mollipentatonista asteikkoa pienin lisäyksiin.

Ensimmäisessä pienessä korukuviossa do-sanalla käytetään kolmen sävelen ajan Eb-duuripentatonista päätyen F-säveleen, joka on Eb-duurisoinnun lisäsävel 9. Cm-soinnun päällä olevassa ornamentissa käytetään niin ikään samaa asteikkoa liikkuen Cm-sointuun suhteutettuna terssin ja kvintin välillä. B-soinnulle tultaessa asteikko vaihtuu D#(Eb)-mollipentatoniseen ja sointuun suhteutettuna käytetään lisäsäveliä maj7 (A#), 9 (C#) ja 6 (G#). Viimeisessä tahdissa Eb-soinnun soinnussa koru jatkuu sointuun suhteutettuna molliterssiltä, päätyen soinnun kvintiin.

F#6 D#m7 A#m7
So if you're out there I swear to be good to you oh

Bmaj7 F#6
I'm done look - ing oo yey yeah

KUVA 5. Dear No One – Tori Kelly (viimeinen B-osa, 2.26)

Kuvan 5 kappaleessa Dear No One ilmenee pari pientä sekä yksi pidempi juoksutus. Kappale on kolmimuunteinen ja koruissa esiintyvät korukuviot koostuvat pääasiassa 16- ja 32-osanuoteista. Kolmannessa tahdissa alkavassa juoksutuksessa käytetty asteikko on F#-duuriasteikko, kun taas viimeisen, eli viidennen tahdin korukuviot koostuvat F#-duuripentatonisesta asteikosta.

Kolmannesta tahdistä alkava korukuviot lähtee A#m7-soinnun ykköseltä, liikkuen nopeasti G#:n kautta F#:lle, joka olisi kyseisen soinnun lisäsävel 6. F#:ltä liikutaan F#-duuriasteikkoa ylöspäin aina C#2:lle (A#m7-soinnun 3), josta laskeudutaan alaspäin aina oktaavin päähän C#1:lle. Tämän tahdin aikana esiintyviä lisäsäveliä ovat siis 9 (B), 6 (F#) ja 11 (D#). Viimeisen tahdin juoksutukset koostuvat neljän ja viiden sävelen kokonaisuuksista. Ensimmäisen juoksutuksen sävelet ovat F#6-sointuun nähden 5 (C#), 3 (A#), 9 (G#) ja 1 (F#). Toisen juoksutuksen sävelet ovat kyseisen soinnun 9, 1, 6 (D#) ja 3.

Em G D Em
Oh oh oh ooh

G D Em
uh ey yey yeh uh

KUVA 6. Fighter – Christina Aguilera (ensimmäinen interlude, 1.20)

Kuvassa 6 on osa Christina Aguilera'n kappaletta Fighter. Tämän osan ornamenteissa käytetään kahdeksasosia, 16-osia, 16-osatrioleita, 32-osatrioleita, sekä yhtä niekkua tahdissa kolme. Kolmessa ensimmäisessä tahdissa käytetään E-molliasteikkoa, kun taas neljännessä tahdissa sointi muuttuu enemmän E-mollipentatonisen suuntaan.

Kahdessa ensimmäisessä tahdissa sijaitsevat oh-tavut lauletaan kukin kahdella sävelellä, eli kusakin on mukana yksi korusävel. Em-soinnun aikana käytetään kolmisoinnun säveliä, mutta sen sijaan G-soinnun aikana mukaan tulee lisäsävel 9 (A). D-duurin aikana soi 5 (A) ja 11 (G), ja Em:lle päästään pienen triolijuoksutuksen kautta. Kolmannen tahdin Em-soinnun aikana on käytössä lisäsävel 11 (A), G-duurin aikana 9 (A), ja D-duurin aikana 11 (G) ja 9 (E).

KUVA 7. Flashlight – Jessie J (viimeinen B-osa, 2.06)

Kuvan 7 kappaleessa Flashlight Jessie J:ltä käytetään vuolaasti juoksutuksia. Juoksutukset koostuvat kahdeksasosista, 16-osista, 16-osatrioleista, sekä 32-osanuoteista. Ainoa käytetty asteikko on F-duuripentatoninen.

Ensimmäinen korukuvio lähtee ensimmäisen tahdin A-säveleltä, joka on Bb-soinnun maj7. F-soinnun soidessa esiintyy kolmisoinnun sävelten lisäksi 6 (D). Kolmannen tahdin C-soinnun aikana käytetään lisäsäveltä 9 (D) ja seuraavan tahdin Dm-soinnun aikana 7 (C) ja 11 (G). Kolmannen tahdin viimeiseltä iskulta lähtevä ornamentti lähtee A-säveleltä ylöspäin C:lle, joka on seuraavan soinnun, Bb:n lisäsävel 9. Muita lisäsäveliä Bb:lle ovat maj7 (A) ja 6 (G).

KUVA 8. *I Have Nothing* – Whitney Houston (viimeinen B-osa, 4.01)

Kuvassa 8 on osa Whitney Houstonin kappaleesta *I Have Nothing*. Tässä osassa on käytetty pieniä, muutaman sävelen ornamentteja. Ne koostuvat kahdeksasosista, 16-osista ja 16-osatrioleista. Korukuvioissa on käytetty B-duuripentatonista asteikkoja.

Ensimmäinen pienistä juoksutuksista on toisen tahdin D#m7-soinnun kohdalla. Juoksutuksen sävelet ovat suhteutettuna soinnun 7 (C#), 6 (B) ja 11 (G#). Kolmannen tahdin C#m7-soinnun alla olevassa juoksutuksessa on kyseisen soinnun lisäsävel 9 (D#) ja seuraavan tahdin samaisen soinnun alla olevassa korukuviossa lisäsävel 11 (F#). Kuudennen tahdin pidemmässä korukuviossa on F#11-soinnun sävelten lisäksi käytetty lisäsäveltä 6 (D#).

The image shows a musical score for the song "I Will Always Love You" by Whitney Houston. It consists of three staves of music in 4/4 time. The lyrics are: "And I will always love you I will always love you I will always love you." The chord symbols above the staves are: B, G#m, E, F# on the first staff; B, G#m, E, F# 3, B, G#m on the second staff; E, F#, B, G#m, E, F#, B on the third staff. The music features various ornaments and rhythmic patterns, including triplets and sixteenth-note runs.

KUVA 9. *I Will Always Love You* – Whitney Houston (viimeinen B-osa, 3.07)

Kuvassa 9 on osa Whitney Houstonin kappaleesta *I Will Always Love You*, joka toi ornamentoinnin popmusiikin valtavirtaan (ks. luku 2.3.). Kuvan osion ornamenteissa on käytetty aika-arvoina kahdeksasosia, 16-osia, 16-osatrioleita, 32-osia sekä 32-osatrioleita. Korukuvioissa on käytetty B-duurirasteikon säveliä.

Neljännän tahdin alusta lähtevä ornamentti alkaa perussäveleltä eli B:ltä. Tässä ornamentissa liikutaan B:n ja D#:n välisellä alueella, jolloin C#-sävel olisi B-duurin 9 ja G#m:n 11. Seuraavassa tahdissa on kolmen sävelen pieni juoksutus F#-duurin säveliä käyttäen. Kahdeksannen tahdin B-duurisoinnun aikana olevan *you*-sanana juoksutuksen sävelet ovat soinnun 1, 5 (F#), 3 (D#) ja 9 (C#). Yhdeksännessä tahdissa on vielä kolmen sävelen asteittainen lasku A#:lta F#:lle.

KUVA 10. Lay Me Down – Sam Smith (C-osa, 3.24)

Tässä kuvan 10 kappaleessa Lay Me Down on yksi pidempi ja kaksi lyhyempää korukuviota. Niissä käytetään aika-arvoina pääasiassa kahdeksasotatrioleita, 16-osatrioleita sekä 32-osatrioleita. Juoksutuksissa on käytetty E-duuriasteikon säveliä.

Ensimmäisen tahdin down-sanalla oleva juoksutus alkaa C#1-säveleltä, kipuaa ensin ylös F#1:lle saakka, jonka jälkeen laskeutuu alas aina pienelle F#:lle asti. A-soinnun aikana melodiassa käytetään soinnun lisäsäveliä 9 (B), 6 (F#) ja 11 (D). Juoksutuksen edetessä D-duurille käytetään sen soinnun lisäsäveliä maj7 (C#) ja 6 (B). Samoja säveliä käytetään seuraavassa tonight-sanalle osuvassa korukuviossa. Viimeisessä tahdissa olevassa ornamentissa käytetään pelkästään B7-sointuun kuuluvia säveliä.

KUVA 11. Look At Us Now – Celiné Dion (viimeinen B-osa, 2.35)

Kuvan 11 ornamenttipoiminta on Celiné Dionin kappaleesta Look At Us Now. Kuvan ornamenteissa käytetään pääasiassa 16-osia ja 16-osatrioleita. Kaikissa poiminnan ornamenteissa käytetään Bb-duuripentatonista asteikkoa.

Toisen tahdin now-sanalla olevassa korukuviossa käydään D:n ja C:n kautta, jotka ovat Eb-duurisoinnun lisäsävelet 7 ja 6. Bb-soinnulla kuviossa käytetään kyseisen soinnun lisäsäveltä 6 (F). F-

duurisoinnilla on ylöspäin suuntaava juoksutus, jossa D on kyseisen soinnun 6 ja G on 9. Viidennen tahdin alun korukuvio lähtee Bb1:ltä laskeutuen Bb-duuripentatonisen sävelillä oktaavia matalammalle Bb:lle. Viidennen tahdin puolivälistä alkava ornamentti käyttää pienen Bb:n ympärillä olevia säveliä Bb:n ollessa selkeä kiintopiste.

The image shows a musical score for the song "My All" by Mariah Carey. It consists of three staves of music in G minor. The lyrics are: "I'd give my all to have just one more night with you I'd risk my life to feel your body next to mine". The chord symbols above the notes are: Gm, Cm7, D7, Gm, Gm/F, Ebmaj7, Cm7, F7, and Bbmaj7. There are also some triplets indicated by a '3' over the notes.

KUVA 12. *My All* – Mariah Carey (viimeinen B-osa, 2.50)

Kuvan 12 kappaleen *My All* ornamenteissa käytetään monipuolisesti erilaisia aika-arvoja. Niissä on käytetty neljäsosia, kahdeksasosia, 16-osia, 16-osatrioleita ja 32-osia. Ornamenteissa on käytetty G-molliasteikon säveliä.

Ensimmäisessä tahdissa on pari pientä ornamenttia, joissa on käytetty Gm-soinnun lisäsäveltä 7 (F) ja karaktäärisäveltä 3 (Bb). Toisen tahdin Cm7-soinnun aikana melodiassa soivat lisäsävelet 9 (D) ja 6 (A), kun D7-soinnun aikana käytetään lisäsäveliä #5 (Bb) ja b9 (Eb). Neljännessä tahdissa G-mollisoinnun aikana soivat lisäsävelet #5 (Eb) ja 11 (C).

Ebmaj7-soinnun aikana olevissa juoksutuksissa käytetään soinnun sävelten lisäksi lisäsäveliä 9 (F) ja 6 (C). Seitsemännen tahdin ornamentissa soi lisäsävelet 9 (G), 11 (Bb) ja 6 (D). Kahdeksannen tahdin lopussa laskeudutaan alas takaisin G:lle Bbmaj7-soinnun 9:n ja 1:n kautta. G itsessään on kyseisen soinnun 6.

KUVA 13. *A New Day Has Come* – Celiné Dion (viimeinen B-osa, 2.51)

Kuvan 13 otoksessa on osa *A New Day Has Come* -kappaleesta. Kuvan ornamenteissa on käytetty kahdeksasosia, 16-osia ja 32-osia. Ornamenteissa on käytetty D#-mollipentatonista asteikkoa.

Toisen tahdin F#-duurin aikana melodia kulkee lomasävelen A# kautta, joka on F#-suurin terssi. Seuraavan tahdin C#-duurin aikana soivat lisäsävelet 6 (A#) ja 11 (F#), ja D#-mollin aikana 7 (C#). Viimeisessä tahdissa käytetään soinnun C# lisäsäveliä 9 (D#) ja 6.

KUVA 14. *No Peace* – Sam Smith, Yebba (outro, 3.54)

Kuvassa numero 14 on osa kappaleesta *No Peace*. Kuvan osion juoksutuksissa käytetään pääasiassa 16-osia ja 32-osanuotteja. Juoksutuksissa käytetään sekä E-molliasteikkoa että E-mollipentatonista asteikkoa.

Toisessa tahdissa E-mollisoinnun aikana juoksutuksissa on käytetty lisäsäveliä 7 (D) ja 9 (F#), kun seuraavassa tahdissa olevissa juoksutuksissa huomataan olevan B-mollisoinnun sävelten lisäksi 7 (A), 6 (G) ja 11 (E). Viidennen tahdin C-duurin alla soi lisäsävelet maj7 (B), 9 (D) ja 6 (A), kun taas viimeisen tahdin G-duurin aikana käytetään lisäsäveltä 9 (A).

G A Bm A
I don't like liv-ing un-der your un - der your

Gmaj7 G/F# A
treat me right you don't have to wor - ry no no

KUVA 15. *Spotlight* – Jennifer Hudson (toinen B-osa, 2.42)

Kuvan 15 kappaleessa *Spotlight* esiintyy muutama pieni ornamentti. Ornamenteissa käytetään kahdeksasosia, 16-osia, 32-osia ja yhtä niekkua. Juoksutuksissa käytetään B-molliasteikon säveliä.

Ensimmäisen ja viidennen tahdin ornamentit ovat melkein samanlaiset. Niissä käytetään G-duurin lisäsäveliä maj7 (F#), 9 (A) ja 6 (E). Neljännen tahdin pienessä ornamentissa käydään B-mollisoitinun sävelten lisäksi lisäsävelellä 11 (E). Kahden viimeisen tahdin aikana olevissa korukuvioissa käytetään A-duuriin suhteutettuna lisäsäveliä 9 (B) ja 6 (F#).

A G F#m7
You make me say ooh 3

F Em F#m7
yey uh oh yey ooh

G F#m7 F Em
yeah uh oh yey

KUVA 16. *Sweetener, Live* – Ariana Grande (viimeinen B-osa, 2.22)

Kuvan 16 kappaleen *Sweetener* live-versiossa löytyy monenlaisia ornamentteja. Niissä käytetyt aika-arvot ovat kahdeksasosa, 16-osa, 16-osatrioli, 32-osa. Niissä on käytetty myös niekkuja. Juoksutuksissa on käytetty pääasiassa E-mollipentatoniseen kuuluvia säveliä.

Toisen tahdin lopulla alkavassa juoksutuksessa liikutaan G:ltä – joka on A-duurin 7 – B:lle saakka. G-duurille tultaessa liikutaan A:n ja B:n välillä edestakaisin. F#m7:n aikana käytetään lisäsäveliä b9 (G), b6 (D) ja 11 (B), kun taas viidennen tahdin F-duurin aikana käytetään sen lisäsäveliä 7 (E), 9 (G) ja b5/#11 (B). E-mollin aikana käytetään soinnun perussävelen alapuolisia niekkuja ja tultaessa takaisin F#m7:lle käytetään sen lisäsäveltä 9 (G).

Seitsemännessä tahdissa suhteutettuna G-duuriin soivat sen 9 (A) ja 6 (E), kun seuraavan soinnun, F#m7:n aikana soivat myös sen lisäsävelet 9 ja 11 (B). Toiseksi viimeisen tahdin viimeisellä iskulla käytetään F-duurisoinnun sävelten lisäksi lisäsäveliä 6 (D) ja b5/#11, joiden jälkeen päästään jotosävelen kautta takaisin E:lle.

4.2 R&B

I used to want you so bad I'm so trough with that 'cause ho-nest-ly you
 turned out to be the oh you turned out to be the
 ooh I would ne-ver be the

KUVA 17. *Best Thing I Never Had* – Beyoncé (viimeinen B-osa, 3.11.)

Kuvan 17 poiminnan korukuvioiden rytmikka koostuu pääosin 16-osista ja 16-osatrioleista. F#-duuri ja F#-duuripentatoninen ovat koruissa käytetyt asteikot.

Tahdissa neljä, osion ensimmäisessä pidemmässä korukuviossa, B-soinnun päällä olevassa juoksutuksessa käytetään F#-duuripentatonista lähtien C#:stä päätyen oktaavia matalampaan C#:ään. B-sointuun suhteutettuna käytetään sen lisäsäveliä maj7 (A#), 9 (C#) ja 6 (G#). Kaksi tahtia myö-

hemmin the-sanalle muodostuvassa korukuviossa käytetään F#-duuriasteikkoa samalla äänialueella. Sen jälkeen I-, ja the-sanoilla ilmentyvissä juoksutuksissa käytetään F#-duuripentatonisen asteikon säveliä.

F#m7 G#m7 D#m7 G#7
 Con-temp-lat - ing? Play-a hat - ing? Aa I'm
 C#m7
 call - ing all my love - lies

KUVA 18. *Calling All My Lovelies* – Bruno Mars (toinen bridge, 1.42)

Kuvan 18 kappaleessa *Calling All My Lovelies* sijaitseva korukuvio on miltei kokonaisen tahdin mittainen. Siinä on käytetty sekä 16- että 32-osanuotteja. Kuviossa käytetään pääasiassa C#-molli-pentatonista; toisen tahdin toinen sävel D# on asteikkoon kuulumaton lisäsävel.

Korukuvion sävelet suhteutettuna sointuihin ovat seuraavanlaiset: D#m7-soinnun aikana soivat sävelet ovat kyseiseen sointuun suhteutettuna 7 (C#), maj7 (D), 6 (B), 11 (G#) ja 3 (F#). G#7-soinnun aikana soivat sävelet ovat taasen sen soinnun 7 (F#), 6 (E), 11 (C#) ja #9 (B). Ornamentissa on siis käytetty paljon lisäsäveliä ja merkattu hyvin aina kyseisen soinnun septimit.

Em7 Bm7 Em7 Bm7
 I ne-ver felt this way how do you give me so much
 Em7 Bm7 Em7 Bm7
 plea - sure and cause me so much pain just when I
 Em7 Bm7 Bm7 Bm7
 think I've ta - ken more than would a
 Em7 Bm7 Em7 Bm7 Em7
 fool I start fall ing back in love with you

KUVA 19. *Fallin'* – Alicia Keys (toinen A-osa, 0.54)

Kuvan 19 poiminnassa kappaleesta Fallin' on käytetty paljon pieniä korukuvioita. Kuvioissa on käytetty kahdeksasosia, 16-osia ja 16-osatrioleita. Ainoa korukuvioissa käytetty asteikko on E-molli-pentatoninen.

Ensimmäisessä Em7-soinnun alla olevassa alaspäin suuntautuvassa ornamentissa esiintyy soinnun sävelten lisäksi lisäsävel 11 (A). Toisen tahdin, sekä kuudennen tahdin alussa sijaitsevilla ylöspäin suuntautuviissa korukuvioissa käytetään pelkästään Em7-soinnun säveliä. Viidennen tahdin, kuten myös seitsemännen tahdin pidemmässä korukuviossa käytetään lisäsävelenä pelkkää 11:tä.

Am7 Gmaj7 Cmaj7
If I ain't got you yeah

Bm7 Am7 Gmaj7 Gmaj7 Am7 Bm7
if I ain't got you with me ba-by oh ooh said noth-ing in this

Cmaj7 Bm7
whole wi-de world don't mean a thing if I ain't got you with me

Am7 Gmaj7
ba - by

KUVA 20. *If I Ain't Got You* – Alicia Keys (outro, 3.09)

Kuvassa 20 on osa Alicia Keysin *If I Ain't Got You* -kappaletta. Osion korukuvioissa on käytetty kahdeksasosia, kahdeksasosatrioleita, 16-osia, 16-osatrioleita, 32-osatrioleita, sekä pieniä niekkuja. Kaikissa kuvassa esiintyvissä korukuvioissa on käytetty G-duuripentatonista asteikkoa.

Kolmannessa tahdissa esiintyy kaksi pientä niekkuja B:n alapuolelta. Neljännessä tahdissa alkavassa korukuviossa käytetään Gmaj7:n aikana soinnun lisäsäveltä 9 (A), ja seuraavassa tahdissa Cmaj7-soinnun lisäsäveliä 9 (D) ja 6 (A). Tahdissa 11 esiintyy pieni juokutus ooh-tavulla.

KUVA 21. Sista – Rachelle Ferrell (viimeinen B-osa, 3.05)

Kuvan 21 kappaleen Sista poiminnassa on yksi pitkä korukuvio. Kyseisen kuvion aikana olevat tavut jäivät itsellenikin mysteeriksi, joten laitoin niiden kohdalle ad lib -merkinnän. Korua voi siis harjoitella omilla tavuilla, tai voi koettaa ottaa selville alkuperäiset tavut. Korukuviossa käytetään pääasiassa kahdeksasosatrioleita, 16-osia ja 32-osia, sekä pieniä niekkuja. Asteikkona juoksutuksessa toimii C-mollipentatoninen asteikko.

Varsinainen alaspäin suuntautuva korukuvio lähtee kolmannen tahdin alusta. C-mollisoituun suhteutettuna tahdin aikana käytetään sen lisäsäveliä 7 (Bb) ja 11 (F). Viimeisessä tahdissa käytetään vielä paria niekkua C-sävelelle Bb-säveleltä.

KUVA 22. Straight Up And Down – Bruno Mars (C-osa 2.27)

Kuvan 22 kappaleessa Straight Up And Down käytetään muutamaa pientä juoksutusta. Niissä käytetään pääasiallisesti 16-osia, 16-osatrioleita, sekä 32-osanuotteja. Asteikkoina toimivat C#-duuri ja Bb-molli.

Ensimmäisen tahdin juoksutuksen sävelet kuuluvat kaikki A#m7-sointuun. Toisen tahdin lopussa on pieni juoksutus F#:Itä seuraavan tahdin C#:lle, joka on F#maj7:n kvintti. Neljännessä tahdissa olevassa korukuviossa käytetään Bb-mollisoinnun lisäsäveltä 11 (Eb). Viidennessä tahdissa on pieni juoksutus alaspäin E#m7:n kohdalla B#:Itä G#:lle.

4.3 Soul

B \flat C G

Need some eve-ry now and then ooh

(yey)

KUVA 23. *Brown Skin* – India Arie (toinen B-osa, 1.30)

Kuvan 23 *Brown Skin* -kappaleen toisen B-osan korukuviossa on käytetty 16-, ja 32-osanuotteja, sekä myös 32-osatrioleita. Ooh-tavun aikana soivassa korukuviossa käytetään G-fryygistä asteikkoja, joka loppua kohden kuulostaa jo enemmän G-mollipentatoniselta asteikolta.

Korukuvio lähtee B \flat -säveleltä, joka on G:hen suhteutettuna molliterssi. G-sointuun suhteutettuna käytetään lisäsäveliä 7 (F), #9 (B \flat), 11 (C) ja 6 (E). G-soinnun aikana korukuvion sointi on enemmän G-fryyginen, kun taas B \flat -soinnulle tultaessa sointi muuttuu G-mollipentatoniseksi, vaikkakin sävelet sopivat myös G-fryygiseen asteikkoon.

Amaj9

Oh no oh no oh no oh no

C#m9

but - ter-flyz got me fly-ing so high in the sky

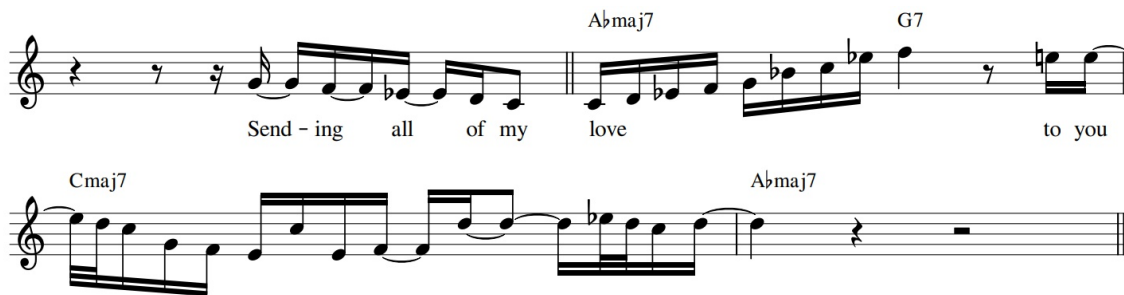
Amaj9 F#6

ooh I ne-ver felt like this

KUVA 24. *Butterflyz* – Alicia Keys (outro, 3.49)

Kuvassa 24 on poiminta Alicia Keysin Butterflyz-kappaleesta. Osion korukuvioissa on käytetty pääasiassa 16- ja 32-osanuotteja, joiden lisäksi viimeisessä tahdissa on pieni niekku. Ornamenteissa käytetään C#-molliaasteikon säveliä, joskin viidennessä tahdissa kyseinen asteikko muuttuu soinnultaan C#-mollipentatoniseksi asteikoksi.

Kahden ensimmäisen tahdin pienet korukuviot muodostuvat muutamista sävelistä, joissa liikutaan Amaj9-soinnun sävelillä. Kolmannen tahdin kuviossa liikutaan F#-sävelen ympärillä, joka on C#m9-soinnun lisäsävel 11. Neljännen tahdin lopussa alkavassa ornamentissa liikutaan C#m9-soinnun sävelillä b3 (E), 9 (D#) ja 1 (C#), ja siirtyessä kuudenteen tahtiin sointu muuttuu Amaj9:ksi ja käytetyt sävelet ovat siihen suhteutettuna 3 (C#), maj7 (G#), 6 (F#) ja 5 (E).

KUVA 25. Distance – Yebba (siirtymä outroon, 2.42)

Kuvan 25 kappaleesta Distance olen kirjoittanut auki kaksi erilaista ornamentointiosiota. Tässä ensimmäisessä on käytetty monipuolisesti erilaisia aika-arvoja, kuten neljäsosia, kahdeksasosia, 16- ja 32-osanuotteja. Ensimmäisessä, toisessa tahdissa olevassa korukuviossa, on käytetty C-molliaasteikkoa ja kyseisen tahdin lopusta alkavassa korukuviossa taasen sekä C-duuriaasteikon että C-molliaasteikon säveliä.

Kaksoistahtiviivan jälkeen alkava ensimmäinen juoksutus lähtee säveleltä C, joka on Abmaj7-soinnun duuriterssi. C:ltä kuvio lähtee ylöspäin C-molliaasteikon säveliä käyttäen aina G7-soinnun septimille, F:lle saakka. Abmaj7-soinnun aikana soivia lisäsäveliä ovat 9 (Bb), 6 (F) ja #11 (D).

Poiminnan toisessa ornamentissa ilmenee suuria sävelhyppyjä. Suurimmat hyppyt ovat pieni seksti (E1:ltä C2:lle) ja suuri seksti (F1:ltä D2:lle). Cmaj7-soinnun aikana soivat sävelet ovat kyseisen soinnun 3 (E), 9 (D), 1 (C), 5 (G), 11 (F) ja b3 (Eb). Korukuvion loppupuolella esiintyvä Eb kuuluu

C-duuriasteikon sijaan taas C-molliasteikkoon, ja täten merkkää seuraavassa tahdissa olevaa soittoa Abmaj7.

Cmaj7 Abmaj7 G7 Cmaj7
I'll be se-n-dingall my love yeah

Abmaj7 G7 Cmaj7
woo

Abmaj7 G7 Cmaj7
send - ing yey yea ba - by

KUVA 26. *Distance* – Yebba (outro, 3.31)

Kuvassa 26 esiintyy toinen poiminta Yebban kappaleesta *Distance*. Kyseisen poiminnan ornamentit ovat todella pitkiä, jopa puolentoista tahdin mittaisia. Kuvassa olevissa korukuvioissa on käytetty monia erilaisia aika-arvoja, kuten kahdeksasosia, 16-osia, 16-osatrioleita ja 32-osanuotteja. Lisäksi tahdissa kaksi ja neljä ilmenee niekku. Juoksutuksissa on käytetty sekä C-duuriasteikkoa että Ab-duuriasteikkoa.

Toisessa tahdissa alkava korukuvio alkaa Ab-säveleltä, joka pienen lomasävelen jälkeen saapuessaan takaisin Ab:lle on G7-soinnun lisäsävel b9. G7-soinnun aikana ilmenee yksi muu lisäsävel, joka on 6 (E). Cmaj7-soinnin aikana ilmenee lisäsävelet 9 (D), 6 (A) ja 11 (F) sekä viimeisen iskun aikana b3 (Eb).

Pääosin neljännessä tahdissa sijaitsevassa toisessa korukuviossa käytetään pääosin 16-osatrioleita. Abmaj7-soinnun päälle rakentuvan osion lisäsävelet ovat 9 (Bb), 6 (F) sekä viimeisessä 16-osatriolissa oleva #5 (E), joka on seuraavan G7-soinnun 6. Kolmannessa G2-säveleltä alkavassa korukuviossa ollaan pääosin Cmaj7-soinnun maailmassa. Lisäsäveliä tässä patkässä ovat 9 (D) ja 11 (F).

Viimeisessä tahdissa on kaksi kolmen sävelen juoksutusta. Niissä laskeudutaan alaspäin seuraaville sanoille. Ensimmäinen kuvio alkaa G2:lta päättyen E2:lle ja toinen jatkuu E2:lta päättyen C2:lle.

KUVA 27. *I Can Explain* – Rachelle Ferrell (viimeisen B-osan jälkeen, 6.05)

Kuvassa 27 on osa Rachelle Ferrellin kappaleesta *I Can Explain*. Kuvan osion korukuviot muodostuvat kahdeksasosatrioleista, sekä 16-osatrioleista. Kahden ensimmäisen soinnun aikana käytetään F#-mollipentatonista asteikkoa, kun taas kolmessa viimeisessä tahdissa F-duuriasteikon säveliä.

Ensimmäinen juoksutus lähtee C#-säveleltä, mikä on Bmaj7-sointuun nähden sen lisäsävel 9. Seuraavan tahdin B/C#-soinnulle siirrytään useiden 16-osatrioleiden kautta. B/C#-soinnun aikana on käytetty lisäsäveliä 7 (A), 9 (C#) ja 11 (E). Seuraavan tahdin ylöspäin kipuavassa korukuviossa käytetään A7b9-soinnun sävelien lisäksi 9 (B) ja 6 (F#). Viimeisen tahdin juoksutuksen sävelet kuuluvat kaikki G#m9-sointuun.

KUVA 28. *My Love Is On Fire* – Stevie Wonder (kolmas B-osa, 4.50)

Kuvan 28 otoksessa on osa Stevie Wonderin kappaleesta *My Love Is On Fire*. Osion pienissä ornamenteissa on käytetty kahdeksasosia, 16-osia ja 32-osia. Korukuvioissa on käytetty pääasiassa Bb-mollipentatonisen asteikon säveliä.

Ensimmäisen tahdin lopussa olevassa ylöspäin suuntautuvassa ornamentissa on käytetty soinnun sävelten lisäksi lisäsäveltä 6 (Db) ja 11 (Bb), kun taas seuraavassa soinnussa Bbm7-soinnun aikana 6 (Gb) ja 11 (Eb). Kuudennen tahdin Cm7b9:n aikana korukuvioissa soivat lisäsävelet 6 (Ab) ja 11 (F). Viimeisessä tahdissa mine-tavun aikanamelodia kulkee perussäveleltä johtosävelen kautta takaisin.

The image shows a musical score for the song "Sandcastles" by Beyoncé. It consists of four staves of music in 12/8 time. The lyrics are: "That I could - n't stay ba - by bae e - ve - ry prom - ise don't work out that way no no no no e - ve - ry prom - ise don't work out that way". The score includes various chord annotations: Gm, Bb/F, Em7b5, Cm, Eb7sus2, Bb, F/A, Gm, Bb/F, and n.c. There are also triplets and slurs indicated in the notation.

KUVA 29. Sandcastles – Beyoncé (kolmas A-osa, 2.32)

Kuvan 29 kappaleessa Sandcastles juoksutukset koostuvat erittäin monista aika-arvoista. Beyoncé on käyttänyt tämän osion juoksutuksissa kahdeksasosia, kahdeksasosatrioleita, 16-osia, 16-osatrioleita, 32-osia, 32-osatrioleita, sekä 64-osanuotteja. Korukuvioissa on käytetty sekä Bb-duurin että Bb-duuripentatonisen asteikon säveliä, yleisen äänimaailman ollessa pääasiassa Bb-duuripentatoninen.

Toisen tahdin monimutkaisissa ornamenteissa on käytetty suhteutettuna Em7b5:een soinnun sävelten lisäksi lisäsäveliä 9 (F), 6 (C) ja 11 (A). Seuraavassa tahdissa olevassa pienessä alaspäin suuntautuvassa juoksutuksessa on käytetty C-mollin lisäsäveliä 7 (Bb), 9 (D) ja 11 (F), kun taas seuraavan tahdin no-tavulla käytetään G-molliin suhteutettuna säveliä 7 (F) ja 9 (A). Toiseksi viimeisessä tahdissa ise-tavulla liikutaan Em7b5-soinnun sävelten lisäksi sävelillä 9 (F) ja 6 (C).

True love were you play-ing with my
heart or me not try-ing to feel that
they weren't it from the start

KUVA 30. True Love – Stevie Wonder (toinen A-osa, 0.48)

Kuvassa 30 on otos Stevie Wonderin laulusta True Love. Otoksen ornamenteissa on käytetty hyödyksi kahdeksasosia, 16-osia, 16-osatrioleita, 32-osia, sekä yhtä niekkua. Korukuvioissa on käytetty G-miksolyydistä asteikkoa, C-mollia, sekä A-duuripentatonista asteikkoa.

Kolmannessa tahdissa olevissa kahdessa juoksutuksessa käytetään suhteutettuna G7-sointuuun sen lisäsäveliä 9 (A), 6 (E) ja 11 (C). Viidennessä tahdissa alkavassa juoksutuksessa lähdetään liikkeelle soinnun kahden lisäsävelen kautta; G on soinnun 6 ja Eb on soinnun 11. Cmaj7-soinnun aikana soi sen lisäsävelet 9 (D), #9 (Eb) sekä maj7:n lisäksi pieni 7 (Bb). Seitsemännen tahdin juoksutuksessa soivat E7sus-soinnun lisäsävelet 9 (F#), 6 (C#) ja 11 (A).

Oh Where do you go when you go
just wan-na know yeah

KUVA 31. Where Do You Go – Yebba (toinen B-osa, 1.57)

Kuvassa 31 on osa Yebban kappaleesta Where Do You Go. Osan korukuviot koostuvat 16-osista, sekä 32-osista. Kappaleessa on käytetty pääosin C-duuripentatonista asteikkoa pienin C-duurirasteikon vivahtein.

Ensimmäisen tahdin alaspäin suuntautuvassa juoksutuksessa käytetään D-duuriin suhteutettuna sen lisäsäveliä 9 (E) ja 11 (G). Seuraavassa tahdissa koru suuntaa takaisin ylös käyttäen A-mollin lisäsäveliä 7 (G) ja 11 (D), kun taas G/B-soinnulle tultaessa soi kyseisen soinnun lisäsävelet 6 (E) ja 11 (C). Pääosin kolmannessa tahdissa olevassa korukuviossa käytetään F-duuriin suhteutettuna sen lisäsäveliä 7 (E), 6 (D) ja b5/#11 (B), kun neljännen tahdin ornamentissa on käytetty C-duurin lisäsäveltä 6 (A).

5 ORNAMENTOINNIN HARJOITTELU

Ornamentoinnin harjoittelussa kenties tärkeintä on tietää, mitä asteikkoja tai ylipäätään mitä nuotteja kyseisessä korukuviossa on käytetty. Suuressa osassa juoksutuksia kuulee monesti käytettävän duuri- tai mollipentatonista asteikkoa, joten niiden harjoittelu voi olla hyödyllistä (RPMA Blog 2021).

Toinen merkittävä asia on oikeiden rytmien löytäminen. Jotta korukuvion saa laulettua täsmällisesti oikeassa tempossa, voi kuvion esimerkiksi kirjoittaa ylös. (Mann 2021.) Complete Vocal Techniquessa käytetty grid on minusta loistava työkalu sisäisen pulssin ja tempon löytämiseen. Grid auttaa mielestäni monesti myös, kun opettelee juoksutuksia vibratojen avulla.

Kuten kaikenlainen laulaminen, myös ornamentointi tarvitsee äänen jatkuvaa kannattelua, jatkuvaa energiavirtaa tai intensiteettiä, kuinka sen nyt itse haluaa kukakin itselleen sanallistaa. Varsinkin ylöspäin suunnatuissa juoksutuksissa mielestäni on erityisen tärkeää lisätä intensiteettiä, jotta jokaisen sävelen saa eriytettyä omakseen. Myös laskevassa korukuviossa olen kokenut todella merkittäväksi sen, että muistaa pitää kehollisen kannattelun ja gridin mukana. Siis riippumatta laulumoodista tai -korkeudesta grid pysyy mukana.

Tässäkin, kuten kaikessa uuden harjoittelussa, kertaus on opintojen äiti. Jos ei ole koskaan erityisemmin harjoitellut juoksutuksia, niin silloin helposta, muutaman sävelen korukuviosta voi mielestäni olla helppoa lähteä liikkeelle. Nopeuden säätteleminen omalle taitotasolle sopivaksi ja ornamentointien harjoittelu pianon avustuksella on vasta-alkajalle hyvä keino. Pianon voi jättää kehityessään pois ja laulaa siten a cappella -tyylillä. (Mann 2021.)

5.1 Vibratot

Erilaiset vibratot ovat hyvä apukeino oman ornamentoinnin harjoittamiseen. Complete Vocal Technique -metodin kahden erilaisen vibratotyylin, vasaravibraton ja kurkunpäävibraton, harjoittelun avulla voi kehittää aiemmin mainittua gridiä, joka tuo ornamentointiin tarvittavan pulssin. (Complete Vocal Institute 2019c.)

5.1.1 Kurkunpäävibrato

Kurkunpäävibrato eli laryngiaalinen vibrato on toinen CVT:ssä käsiteltävistä vibratotyyleistä. Se tapahtuu nimensä mukaisesti kurkunpään nopeasta vertikaalisesta liikkeestä (Complete Vocal Institute 2019d). Kurkunpäävibratoa tutkitaan edelleen ja Complete Vocal Techniquen mukaan sen voisi kenties jakaa kahteen alaotsikkoon: ”pulse-vibratoon” ja ”pitch-vibratoon” (Complete Vocal Institute 2019e). Kummassakin edellä mainitussa variaatossa on kuultavissa kuuluvampaa muuntelua sävelkorkeuksien välillä, kuin vasaravibratossa. Kurkunpäävibrato tuotetaan luultavimmin ääntöväylän tasoilla 1–4. (Complete Vocal Institute 2019f.)

Seuraavaksi muutama tekemäni harjoite ornamentointitekniikan harjoitteluun kurkunpäävibratoa hyödyntäen.

The image shows four musical exercises for laryngeal vibrato, each on a single staff in 4/4 time. Each exercise begins with the vowel 'aa'.
1. Exercise 1: A simple quarter-note scale starting on G4 and ascending to D5.
2. Exercise 2: A quarter-note scale with triplets of eighth notes in the final two measures.
3. Exercise 3: A quarter-note scale with slurs under each note and triplets of eighth notes in the final two measures.
4. Exercise 4: A quarter-note scale with slurs under each note and triplets of eighth notes in the final two measures.

KUVA 32. Kurkunpäävibratoharjoitteet numerot 1–4

Kuvan 32 harjoituksissa haetaan ääneen soljuvaa kurkunpäävibratoa. Ensimmäisessä harjoituksessa haetaan vibratoa ensin puolisävelaskeleen päästä. Harjoitteet voi halutessaan transponoida itselleen parempaan korkeuteen ja vokaalin voi muuttaa itselleen mieluisammaksi. Aluksi kannattaa lähteä liikkeelle hitaammasta temposta, mutta harjoitteiden tullessa tutuiksi voi tempoa nostaa oman mielen mukaan.

Toisessa harjoitteessa liikutaan jo kolmen sävelen alueella. Hakiessa kurkunpäävibraton, etenkin pitch-vibraton, tuntua voi keskittää fokuksensa esimerkiksi kurkunpään vertikaaliseen liikkeeseen. Säveliä ylöspäin kivuttaessa kurkunpää nousee hieman ylöspäin ja vastedes sävelkorkeuden lasiessa kurkunpää laskee hieman alaspäin. Tärkeää on, että jokainen sävel syttyy tarkasti ja että sävelten välillä on selkeä askel.

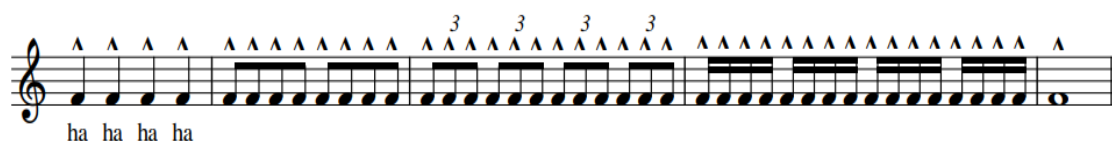
On mahdollista myös kiinnittää huomionsa liikkeen sijaan pulssimaisen tunteen muodostamiseen. Pulse-vibratoa hyödynnettäessä täytyy muistaa, ettei se ole vasaravibraton kaltainen, teräväreunainen vibrato. Voisi kenties ajatella, että pulse-vibraton reunat ovat pehmeämmät kuin vasaravibratossa tai että tekee pitch-vibratosta nopeamman ja painokkaamman.

Viimeisessä kahdessa harjoitteessa olen lisännyt aksenteja tietyille iskuille. Näille aksenteille voi aluksi laittaa paljonkin painoa, tehden aksentoimattomien ja aksentoitujen sävelten välille suuren voimakkuuseron. Aksentoimattomat sävelet voivat olla asteikolla 1–10 aluksi esimerkiksi voimakkuudeltaan 4 ja aksentoidut 7. Sekä voimakkuuksia että aksenttien paikkoja voi edetessään muuttaa oman mielen mukaan.

5.1.2 Vasaravibrato

Vasaravibrato eli hammer-vibrato on toinen CVT:ssä käsiteltävistä vibratotyyleistä. Sen tuottaminen ei ole kurkunpäävibraton tapaan täysin selvillä, mutta se tapahtuu luultavimmin äänihuulitasolla. Verrattuna kurkunpäävibratoon vasaravibrato on enemmän pulssimaisempi, eikä siinä tapahdu kurkunpäävibratolle tyypillistä muuntelua sävelkorkeudessa. Vasaravibrato tuotetaan luultavimmin ääntöväylän tasolla 1, eli äänihuulitasolla. (Complete Vocal Institute 2019f.)

Seuraavaksi olen tehnyt muutaman harjoitteen ornamentointitekniikan harjoitteluun vasaravibratoa käyttäen.

KUVA 33. Vasaravibratoharjoite numero 1

Tämän harjoitteen kautta voi hakea vasaravibratoa ensin yhteen säveleen. Kuten kurkunpäävibraton harjoitteissa näissäkin harjoitteissa voi edetä aivan omaan tahtiin ja tempoon. Jokaista tahtia voi toistaa niin monta kertaa kuin vain haluaa ennen siirtymistä seuraavaan tahtiin.

Tässä ensimmäisessä harjoitteessa haetaan vasaravibratolle tyypillistä terävää, pulssimaista aksentointia. Jokaiselle sävelelle voikin ottaa oman marcato-tyylisen aksentin. Sävelten alkuun ottaa h-alukkeen tehostaakseen aksentointia. A-vokaalin sijaan voi laulaja halutessaan ottaa itselleen mieluisamman vokaalin.

KUVA 34. Vasaravibratoharjoitteet numerot 2–5

Näissä seuraavissa harjoitteissa otetaan käyttöön useampia säveliä. Kun tarvittava pulssi, eli grid, on saatu h-alukkeen kanssa voi h:ta alkaa niin sanotusti ”pientämään” vähän kerrallaan. H:n voi pois otettuaan kuvitella vielä jokaisen sävelen alkuun eli voi ajatella laulavansa alukkeen äänettömästi.

Viimeisimpiin kahteen harjoitteeseen olen esimerkinomaisesti lisännyt lisäaksentit tietyille tahdin iskuille. Näitä harjoitteita voi harjoitella ensin nuotin mukaisesti, jonka jälkeen aksenttien paikkoja voi sijoittaa itse haluamiinsa paikkoihin. Vain oma luovuus on näissäkin rajana!

5.2 Nopeuden säätely

Kun korukuvion eri nuotit ovat selvillä, on hyvä lähteä harjoittelemaan kuviota ensin todella hitaalla tempolla. On erittäin tärkeää erotella jokainen nuotti omaksi selkeäksi askeleekseen ja hitaassa tempossa se onnistuu helposti. Harjoittelun tueksi voi ottaa halutessaan metronomin, jotta tempo pysyy tasaisena eikä lähde huomaamattaan esimerkiksi nopeuttamaan. Kun juoksutus on tullut tutuksi ja helpoksi hitaassa tempossa voi metronomiin laittaa hieman nopeamman sykkeen. (RPMA Blog 2021.)

Harjoittelussa hitaasti sävel kerrallaan on hyödyllistä harjoitella ilman kappaleen taustanauhaa. Tällä tavoin tulee harjoiteltua samalla omaa sävelkorvaa sekä sointujen ja asteikkojen tuntemusta. Pianonsoittotaito on tässäkin todella kätevä taito. Vaikka ei olekaan pianon soitossa erityisen taitava, niin voi silti opetella soittamaan yksittäisiä pieniä ornamenttiosioita ihan vain hahmottaakseen sävelkulkua ja intervallihyppyjä.

5.3 Mielikuvat

Erilaiset mielikuvat voivat auttaa monia löytämään oikeanlaisen ornamentointitekniikan. Olen tähän alle koonnut muutamia erilaisia mielikuvia, jotka ovat olleet hyödyllisiä omassa harjoittelussani tai joista on ollut hyötyä oppilailleni.

Alla olevia vinkkejä kannattaa tarkkailla ja kokeilla ensin yksitellen. Kun mielikuvat ovat tuttuja voi halutessaan kokeilla paria mielikuvaa yhtä aikaa. Kannattaa kuitenkin aina ensin etsiä itselleen eniten sopiva mielikuva ja lähteä sen jälkeen kokeilemaan erilaisia lähestymistapoja.

5.3.1 Lisätty liike

Joskus lisätty liike tai sen kuvittelemisen erinäisiin paikkoihin voi auttaa. Myös pelkästään fokuksen keskittäminen liikkeeseen voi olla hyödyksi.

Ensimmäisenä esimerkkinä tästä ajattelusta on kurkunpään liikkeeseen keskittyminen. Jos korukuvio tuntuu sammaloituvan tai puuroutuvan, voi ajatella pelkästään kurkunpään pystysuoraa liikettä jokaisen yksittäisen sävelen kohdalla. Tässä täytyy muistaa se, että liike tapahtuu nopeasti

sävelten välillä niin, että seuraaviin säveliin ei pitäisi niin sanotusti liukua. Avuksi harjoittelutilanteissa ja fokuksen hakemisessa voi halutessaan asettaa sormenpäät kurkunpään päälle.

Toinen harjoitus kurkunpään liikkeeseen liittyvä harjoitus on liikkeen hahmottaminen käsien liikkeillä. Sen sijaan, että tunnustelisi kurkunpään liikettä koskettamalla voi hahmotella ja kuvailla sen liikettä käsiä liikuttamalla. Yksi vaihtoehto on nostaa jommankumman tai halutessaan molempien käsien sormet katsekorkeudelle eteen ja sävelkorkeuksien mukaisesti liikuttaa sormia pystysuorassa linjassa. Tässä harjoitteessa voi käyttää oman maun mukaan yhtä sormeaa tai vaikkapa kaikkia sormia kerralla. Sormet voi laittaa suoraan vaakatasoon tai voi näyttää korkeutta vain peukaloilla muiden sormien ollessa nyrkissä.

Jos ei halua kuvailla kurkunpään liikettä, voi sormen tai käden liikkeellä kuvailla korukuviota. Sormella tai kädellä voi kuvitella esimerkiksi piirtävänsä korukuvion jokaisen töyssyn ja sävelten vaihtelun. Tätä harjoitetta voi tehostaa piirtämällä mielessään näkyvän kuvion paperille ja harjoitellessaan voi piirtää tämän kuvion samanaikaisesti ilmaan sormella tai kädellä.

Liikkeen voi myös käden sijasta sijoittaa esimerkiksi alaleukaan. Sävelkorkeuksien muuttuessa voi ajatella leuan aktiivista liikuttamista. Tässä pitää kuitenkin pitää huoli siitä, ettei lähtisi työntämään leukaa liikaa eteenpäin tai muuten lukkiuttamaan sitä, vaan antaa sen liikkua vapaasti ja rennosti.

5.3.2 Muut

Monille laulun tekniset asiat saattavat avautua mitä kummallisimpien mielikuvien kautta. Olen itse huomannut saavani erittäin paljon apua ornamentointiharjoitteluuni abstrakteista mielikuvista.

Ensimmäisenä esimerkkinä näistä on pienet portaat. Korukuviossa sävelten muuttuessa voi ajatella kuljettavansa äänen pienen portaikon kautta. Säveliä ylöspäin mentäessä voi ajatella kipua vansa portaita ylöspäin ja alaspäin tultaessa laskeutuu portaita pitkin alas. Tällöin jokainen sävel on oma askeleensa ja ne erottuvat selkeästi toisistaan.

Toiseksi voi kokeilla ajatusta ajamisesta esimerkiksi pyörällä tai autolla pitkin mukulakivikatua. Jokainen mukula ja töyssy on yksittäinen sävel. Tätä harjoitellessa voi ottaa pienen hytkymisliikkeen

mukaan vartaloon. Jossain välissä liikkeen voi jättää pois, mutta koettaa pitää silti mukulakivikatutunteen mukana äänessä. Jos ei saa kiinni ajatuksesta mukulakivikadulla ajamisesta, voi ajatella vain ottavansa pienen korostuksen tai töyssyn jokaiselle sävellelle.

Ajatus kylmänväristyksistä voi olla myös avuksi. Tunnelman luomiseksi voi puhaltaen lämmitellä käsiä ja hakea kehoon kylmän pakkasen tunnusta. Kun tunne on löydetty, voi muistella, miltä puhuminen viluissaan tuntuu, ja tätä kautta hakea ääneen väreilyä.

Korukuvion jokaisen sävelen voi myös ajatella olevan jokin pieni asia. Itseäni on ainakin auttanut ajatus siitä, että jokaisen sävelen kohdalla äänihuulten välistä sinkoaa pienen pieni riisinjyvänen. Riisinjyvän koon voi sävelkorkeuksien muuttuessa ajatella muuntuvan isommaksi, pienemmäksi, lyhyemmäksi tai pidemmän muotoiseksi. Jos riisinjyvä tuntuu vieraalta, voi ajatella muita pieniä asioita, kuten esimerkiksi siemeniä.

5.4 Korun paloittelu

Kuten kaikessa tekniikkaan liittyvässä harjoittelussa toisto on tie menestykseen. Etenkin pitkissä juoksutuksissa korukuvion melodian voi paloittaa ensin pieniin, parin sävelen kokonaisuuksiin. Voi aloittaa ottamalla pari säveltä alusta ja sitten lisäillä pari säveltä aina lisää (Jennie Deva Voice Studio 2021).

Tässäkin harjoittelutyylissä vain oma luovuus on rajana. Korukuvion voi paloittaa niin moneen palaan, kuin vain kokee tarpeelliseksi. Paloittelussa voi tehdä havaintoja siitä, millaisista melodisista kokonaisuuksista kyseinen juoksutus koostuu ja missä kohtaa juoksutusta tuntuu luonnolliselta tehdä katkos. Kuvassa 35 esimerkki siitä, kuinka korukuvion voi paloittaa.

KUVA 35. Ornamentoinnin paloittelu

Alun suuret intervallihyppyt olen sisällyttänyt samaan osioon. Ensimmäisenä intervallina on suuri terssi ja puhdas kvartti, joita voi viilata vielä erillisinä hyppyinä. Seuraavina osioina kuljetaan pääosin F-duurasteikkaa ensin alas ja sen jälkeen takaisin ylös. Lopussa on kaksi 32-osanuoteista

koostuvaa, trillimäistä sävelparia, joista toinen suuntaa ylös ja toinen alaspäin. Nämä alueet on hyvä harjoitella ensin rauhassa, hitaalla tempolla. Lisäapuna näihin sävelpareihin voi hyödyntää halutessaan muita työkaluja, kuten esimerkiksi vasaravibratoa tai kurkunpään liikkeeseen keskittymistä.

6 POHDINTA

Opinnäytetyöni aiheena oli tehdä opas liittyen pop-jazz-lauluornamentointiin. Sen tarkoituksena oli kerätä lyhyesti laulutekniikan historiaa, koota kattava kokoelma erilaisia korukuvioita ja samalla analysoida niitä. Tarkoitukseni oli myös koota ja kirjoittaa ylös mahdollisimman monia eri tekniikoita ja tapoja harjoitella ornamentointia itsenäisesti.

Tutkielmani aikana opin paljon, kuinka ornamentointi on kehittynyt kevyen musiikin eri osa-alueilla. Aiemmin minulla oli vain hieman tietämystä tekniikan synnystä, mutta tehdessäni tutkimustyötä huomasin, kuinka pitkät juuret sillä on sekä länsimaisessa että afrikkalaisessa musiikissa. Mielestäni laulajana ja etenkin laulopedagogina on erittäin tärkeää tietää opettamiensa laulutyylien ja -tekniikoiden historiasta ja siitä, missä kaikissa musiikkityylisuunnissa tiettyjä lauluteknisiä ilmiöitä käytetään.

Käytin kenties eniten aikaa Ornamentointien analysoinnit -osioon. Korukuvioihin perehtyminen, yksittäisten sävelten ja rytmien erottaminen sekä niiden auki kirjoittaminen veivät kymmeniä tunteja aikaa. Kaikki tämä työ oli kuitenkin erittäin hyödyllistä, sillä koen samalla harjoittaneeni omaa ornamentointiosaamistani sekä korvaani. Sain myös hyödyllistä tietoa siitä, miten korukuvioita voisi itse lähteä luomaan ja miten aukikirjoitettujen ornamentointien sävelet sointuvat ympärillä olevaan harmoniaan.

Oli myös hyvin mielenkiintoista huomata, kuinka eri artisteilla on erilaisia maneeereja oman laulunsa koristelussa. Eri laulajilla on myös toisistaan hyvin poikkeavia tapoja lisätä korukuvioita: joillakin juoksutukset ovat hyvin hillittyjä ja pieniä, kun taas toisen juoksutukset ovat erittäin runsaita ja pitkiä. Tässä huomaa sen, kuinka yksilöllä on hyvin henkilökohtaisia mieltymyksiä oman äänenkäytön suhteen sekä myös sen, kuinka jotkin haluavat ilmaista erilaisia tunteita juurikin ornamentoinnin avulla. Haluan itse jatkossa kiinnittää omassa laulamissani huomiota siihen, minkälainen koristelu on milloinkin tarpeellista ja mitkä laulun kohdat niitä kenties vaativat.

Pyrin ornamentointikokoelmaa varten valitsemaan lauluja eri genreistä, eri artisteilta, sekä miehiltä että naisilta. Lauluornamentointeja analysoidessani huomasin niissä samankaltaisia ilmiöitä. Ornamentoinneissa yleisimmin käytetyt asteikot olivat mollipentatoninen (13 kappaleessa), duuripentatoninen (11 kappaleessa), duuriasteikko (11 kappaleessa) sekä molliasteikko (8 kappaleessa).

Muita kuin edellä mainittuja asteikkoja käytettiin kolmessa kappaleessa. Myös rytmiset ideat toistuivat. Monissa korukuvioissa käytettiin synkopointia, 16-osa- ja 32-osakulkuja sekä erilaisia trio-leita. Afroamerikkalaisen musiikkiperimän vaikutteita siis näkyi ja kuului joka puolella.

Huomasin myös, että korukuvioissa käytetyt tavut ja sanat olivat myös samankaltaisia. Yleisesti juoksutus alkoi jonkin sanan lopussa, mutta monesti juoksutuksilla oli omat tavunsa tai sanansa. Yleisimpiä tavuja olivat mm, yeah sen eri muotoineen (yea, ye), ooh uuh ja aa niiden eri muotoineen (oh ja uh), woo ja no. Käytetyt tavut monesti heijastivat kappaleessa esiintyvää tunnetta ja sillä tavoin lisäsivät sen tunneilmaisua.

Historian tiedostaminen ja historiallisten taustojen ymmärtäminen ja sisäistäminen auttavat ymmärtämään nykypäivänä ilmeneviä asioita ja ilmiöitä. Afroamerikkalaisen lauluperinteen vaiheista lukeminen voi auttaa ymmärtämään, miksi joihinkin laulun kohtiin tahdotaan lisätä koristelua ja se voi myös lisätä omaa tietoisuutta omista ornamentointimotiiveista. Olen huomannut joidenkin laulajien lisäävän juoksutuksia esittämiinsä lauluihin aivan ilman tarkoitusperää tai vain sen vuoksi, että he haluavat esitellä teknisiä kykyjään. Minuun on entistä enemmän tätä tutkielmaa tehdessäni iskostunut ajatus siitä, että jokaisella ornamentilla on tarkoitus ja että niillä korostetaan laulajan omaa sisäistä emotiota.

Haasteellista tutkielmaa tehdessäni oli yleisesti tiedon pirstaleisuus, mutta etenkin suomenkielisen tiedon vähäisyys. Jouduin suurimmassa osassa tietolähteistäni perustamaan väittämäni englanninkielisiin sivustoihin, artikkeleihin, tutkimuksiin, esitelmiin ja tietokirjoihin. Etsiessäni tietoa vastaan tuli monesti vain opetusvideoita – joissa ei tietenkään ole mitään vikaa – kun taas kunnollisen kirjallisuuden löytäminen tuotti välillä hankaluuksia.

Itse valmistuvana laulopedagogina koen kokoamani tiedon olevan hyödyllistä jokaiselle kollegalleni ja itsenäisesti harjoitteleville laulajille. Suomalaisessa popmusiikissa kuulee nykyisin mielestäni paljon enemmän laululla leikittelyä ja sen koristelua kuin vuosikymmen sitten. Moni myös kuuntelee ja laulaa englanninkielistä popmusiikkia, jossa korukuvioiden käyttö on nykyisinkin vielä suosittua. Näiden ilmiöiden vuoksi olen sitä mieltä, että on tärkeää saada jaettua tietoa myös suomeksi, jolloin tieto olisi paremmin saatavilla ja ymmärrettävissä suomenkielisillä laulunopiskelijoilla.

Valmistuvana musiikkipedagogina intohimoni on jakaa omaa tietoani ja osaamistani aina vain eteenpäin. Tutkittuani pop-jazz-lauluornamentoinnin vaiheita ja erilaisten oppimismallien (CVT ja

EVT) käsityksiä tekniikasta voin sanoa tietäväni aiheesta jo melko paljon. Oli mielenkiintoista huomata, kuinka loppujen lopuksi samankaltaisia näkemyksiä kummassakin oppimismallissa on. Olen tutkielmaa tehdessäni kokeillut sekä CVT:n että EVT:n keskeisimpiä tekniikoita omassa harjoittelussani ja olen kokenut molempien oppimismallien tekniikkoja hyödyllisiksi henkilökohtaisessa kehityksessäni.

Tiedonhaun perusteella kävi ilmi, että Complete Vocal Techniquessa ja Estill Voice Trainingissa on joitakin samanlaisia näkemyksiä lauluornamentoinnin tuottamisesta. Kumpikin malli painotti juoksumuotuksen yksittäisten sävelten tiedostamisen sekä kurkunpäässä tapahtuvien liikkeiden suurta merkitystä. Malleista CVT:llä on omassa oppimateriaaleissaan erillinen osio ja selitykset ornamentoinnille, kun taas EVT:llä ei ole sille yksiselitteistä vastausta. Kumpikin malli paikallisti ornamentoinnin tuottamisen sekä äänihuulin että kurkunpään eri osiin ja niiden yhteistyöhön ja liikkeeseen. CVT lisäksi neuvoi lähestymään tekniikkaa metodista tutun grid-tekniikan kautta, jota voidaan harjoittaa erilaisin vibratoharjoituksin.

Harjoitteluosioon sain kasattua hyvän määrän erilaisia tekniikoita ja harjoittelutapoja. Laulunopettajana on tärkeää huomata, kuinka yksilöllisesti meistä jokainen oppii uusia asioita ja kuinka monet saavat apua harjoitteluunsa esimerkiksi pelkkien mielikuvien perusteella. Jotkut oppivat liikkeen kautta ja jotkut näkemällä. Mielikuvat auttavat lauluharjoituksissa monesti sen takia, koska emme pysty näkemään omaa instrumenttiamme. Nuottikuvat taas hyödyntävät auditiivisia ja visuaalisia oppijoita. Pyrin kokoamaan erilaisia harjoitteluvinkkejä pitäen mielessä erilaisten oppijoiden tarpeet ja mieltymykset.

Olen myös huomionut osion kuvien esimerkeissä erilaiset rytmiset elementit, joita löysin ornamentointeja analysoidessani. Pääsin harjoituksia luodessani pohtimaan, millaiset harjoitteet olisivat tarpeeksi tehokkaita, mutta kuitenkin tarpeeksi helppoja, jotta kaikki pystyisivät kokeilemaan niitä. Niistä voivat varmasti hyötyä yhtä hyvin laulun ammattilainen kuin harrastajakin. Annoinkin jokaiselle laulajalle oman vapauden kokeilla harjoituksia omalla tempolla ja intensiteetillä, oma taitotaso mielessä pitäen.

Vaikka tutkielmani tekoprosessi oli haastavaa ja vaati pitkäjänteistä työtä, sain siitä kuitenkin arvokasta sisältöä omaan osaamiseeni laulajana ja pedagogina. Muusikkona ja pedagogina kasvaminenhan on elinikäinen prosessi ja tämä koen tämän opinnäytetyöni vieneen osaamistani

melkoisesti eteenpäin. Tutkielman aihe ei olisi voinut miellyttää minua enempää, sillä ornamentointitekniikka on ollut omalla harjoittelulistallani jo vuosikausia.

Tutkielman aihetta pohtiessani lauluornamentointi tuli aivan ensimmäisenä mieleen. Halusin syventää omaa osaamistani aiheesta sekä löytää siitä lisää informaatiota. En ollut koskaan aiemmin perehtynyt kyseiseen aiheeseen, tiesin vain, että ornamentointia tehdään joissain musiikin tyylilajeissa. Aiemmissa kouluissani ornamentointiin on suhtauduttu hyvin kaksijakoisesti: joko sitä ollaan vihattu tai sitä ollaan pidetty. Tämä mielestäni raju kaksijakoisuus vaikutti myös oman mielenkiintoni lisääntymiseen. Myös oma tekninen osaamattomuuteni ja siitä syntynyt turhautuminen aihetta kohtaan saivat minut loppujen lopuksi tekemään siitä tämän tuotoksen.

Tulen varmasti hyödyntämään opinnäytetyötäni tulevaisuudessa. Koen nyt pystyväni opettamaan pop-jazz-lauluornamentointia omille oppilailleni monipuolisesti ja -ulotteisesti. Pysin jatkossa jakamaan tietoaani pitämällä ornamentointiin liittyviä työpajoja siitä kiinnostuneille. Aion myös keskittyä opetuksessani entistä enemmän oppijoiden henkilökohtaisten tunteiden tulkintaan sekä improvisaatioon.

LÄHTEET

Annola, Antti 2021. Estill Master Trainer. Oulun ammattikorkeakoulu. Haastattelu 13.4.2021.

BBC 2021a. Blues, Origins of the blues. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/ztx3b9q/revision/1>.

BBC 2021b. Blues, Features of blues song. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/ztx3b9q/revision/3>.

Complete Vocal Institute 2019a. Levels of thevocal tract. CVT Research Site. Hakupäivä 16.4.2021. <https://cvtresearch.com/anatomy-physiology/various-levels-of-the-vocal-tract/>.

Complete Vocal Institute 2019b. Description and sound of ornamentation. CVT Research Site. Hakupäivä 16.4.2021. <https://cvtresearch.com/description-and-sound-of-ornamentation/>.

Complete Vocal Institute 2019c. Grid. CVT Research Site. Hakupäivä 26.4.2021. <https://cvtresearch.com/grid/>.

Complete Vocal Institute 2019d. Laryngeal vibrato. CVT Research Site. Hakupäivä 16.4.2021. <https://cvtresearch.com/laryngeal-vibrato/>.

Complete Vocal Institute 2019e. Laryngeal and waveform recognition of vibrato. CVT Research Site. Hakupäivä 16.4.2021. <https://cvtresearch.com/laryngeal-and-waveform-recognition-of-vibrato/>.

Complete Vocal Institute 2019f. Description and sound of Vibrato. CVT Research Site. Hakupäivä 16.4.2021. <https://cvtresearch.com/description-and-sound-of-vibrato/>.

Complete Vocal Institute 2021a. Complete Vocal Technique. Hakupäivä 23.4.2021. <https://completevocal.institute/complete-vocal-technique/>.

Complete Vocal Institute 2021b. Techniques for ornamentation. Hakupäivä 16.4.2021. <https://completevocal.institute/techniques-for-ornamentation/>.

Encyclopedia Britannica 2021a. Gregorian chant. Hakupäivä 14.4.2021. <https://www.britannica.com/biography/Dom-Joseph-Pothier>.

Encyclopedia Britannica 2021b. Popular music. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.britannica.com/art/popular-music>.

EnglishClub 2021. History of Soul Music. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.englishclub.com/vocabulary/music-soul.htm>.

Estill Voice International 2021. Is Estill Voice Training For You? Estill Voice. Hakupäivä 23.4.2021. <https://www.estillvoice.com/about/>.

Everitt, Lauren 2012. Whitney Houston and the art of melisma. BBC. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.bbc.com/news/magazine-17039208>.

Frere-Jones, Sasha 2006. On Top, Mariah Carey's record-breaking career. The New Yorker. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.newyorker.com/magazine/2006/04/03/on-top>.

Gorlinski, Virginia 2021. Gospel music. Encyclopedia Britannica. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.britannica.com/topic/gospel-music>.

Greenidge, Kaitlyn 2021. Black Spirituals as Poetry and Resistance. The New York Times. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.nytimes.com/2021/03/05/t-magazine/black-spirituals-poetry-resistance.html>.

Jennie Deva Voice Studio 2021. How to Sing Riffs, Runs and Embellishments. The Deva Method. Hakupäivä 20.4.2021. <https://jeannedeva.com/free-vocal-tips/singing-riffs/>.

Jones, Preston 2007. Who-o-o, whoa: Stop oversinging! The Seattle Times. Hakupäivä 16.4.2021. <https://www.seattletimes.com/entertainment/wo-o-o-whoa-stop-oversinging/>.

Katzif, Mike 2007. How 'American Idol' Uses (and Abuses) Melisma. NPR Music. Hakupäivä 23.3.2021. <https://www.npr.org/templates/story/story.php?storyId=6791133&t=1610474022598&t=1616074573997&t=1616483781008>.

Mann, James 2021. How To Sing Runs and Riffs. BecomeSingers. Hakupäivä 16.4.2021. <https://www.becomesingers.com/techniques/how-to-sing-runs-and-riffs>.

Merriam-Webster 2021. Ornamentation. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/ornamentation>.

Nero, Mark Edward 2018. The Origins and History of R&B Music. LiveAbout. Hakupäivä 25.4.2021. <https://www.liveabout.com/what-is-randb-music-2851217>.

New World Encyclopedia 2021. Rhythm and blues. Hakupäivä 15.4.2021. https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Rhythm_and_blues.

Oxford University Press 2021. A Short History of Pop. Hakupäivä 15.4.2021. https://elt.oup.com/elt/students/thinkenglishitaly3level/lessia/te_elem_dys_U9_p107.pdf?cc=it&sellanguage=it.

Paese, Meagan 2021. Soul Music. The History of Rock and Roll. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.thehistoryofrockandroll.net/soul-music/>.

Pearley Senior, Lamont 2018. The Historical Roots of Blues Music. Black Perspectives. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.aaihs.org/black-perspectives/>.

RPMA Blog 2021. How to Sing Vocal Runs. The Pop & Rock Music Academy. Hakupäivä 16.4.2021. <https://rockpopma.com/how-to-sing-vocal-runs/>.

Wilson, Louis 2018. Life and Soul. The Telegraph. Hakupäivä 15.4.2021. <https://www.telegraph.co.uk/travel/discover-america/evolution-of-music/soul/>.

YourDictionary 2021. Oversing meaning. Hakupäivä 16.4.2021. <https://www.yourdictionary.com/oversing>.